Ruske i češke riječi u književnom hrvatskom jeziku.

Čitao u sjednici filologičko-historičkoga razreda jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 14. Svibňa 1891.

PRAVI ČLAN DR. T. MARETIĆ.

Mislim, da mi ovdje ne treba razlagati, koliko su znatna u filologiji istraživaňa o tuđim riječima, jer i nestručňak lasno dokučuje, da su vaļani popisi tuđih riječi, što se nalaze u kojem jeziku, lijep materijal za različna kulturno-istorička pitaňa. Gdjekoji su filologički trudbenici već obradili s većom ili s maňom potpunošću naše riječi tuđice prema jezicima, iz kojih su uzete. Koje je riječi naš narod uzeo od Turaka, to su pokazali F. Miklošić i Đ. Popović, prvi u nizu rasprava: Die türkischen Elemente in den südost- und osteuropäischen Sprachen, 1884—90 (štampano u organu bečke akademije: Denkschriften, sv. 34—38), drugi u raspravi: Турске и друге источанске речи у нашем језику, 1884. (štampano u Glasniku srpskog učenog društva, kň. 59); oko italijanskih se riječi trudio F. Kurelac u raspravi: Vlaške rěči u jeziku našem 1872. (štampano u Radu jugosl. akad. kň. 20); maďarski filolog B. Munkači (Munkácsi Bernát) napisao je god. 1883. raspravu o riječima, što su ih južni Slaveni uzeli iz maďarskoga jezika: Magyar elemek a déli szláv nyelvekben (štampano u Nyelvtudományi közlemények, kň. 17).

Velika je razlika među riječima uzetima iz jezika što sam ih do sad spomenuo, i među onima, što smo ih primili iz ruskoga i češkoga jezika. Dok je iz drugijeh jezika uzimao sam narod, a ono su od Rusa i od Čeha riječi uzimali, a i jednako uzimaju književnici; one su dakle prve riječi, da tako rečem, naturalne t. j. došle su u jezik prirodnijem putem, dočim su ove druge riječi umjetnoga izvora. Iz te sada izrečene razlike istječu i sve druge. Naturalne tuđice ostaju u narodu, on među ńima i među svojim

pravim narodnim riječima ne čini razlike, on jedne i druge osjeća kao svoje i jednako ih upotrebljava bez ikakvoga purizma. Mańe su sreće te naturalne tuđice u književnom jeziku, jer što koji pisac nastoji umjetnije pisati, s tijem se više kloni tijeh tuđica i gleda ih zamjeńivati domaćim riječima. Budući da dobri hrvatski pisci, u opće govoreći, više idu za umjetnijem jezikom nego li dobri srpski pisci, za to je u onijeh mańe riječi iz turskoga i maǵarskog jezika nego li u ovijeh, a ima pisaca i na jednoj i na drugoj strani, koji će samo u prijekoj nuždi upotrebiti naturalnu tuđicu t. j. kada joj u jeziku nema nikakve zamjene ili kada se u jeziku tako ukorijenila, da je nije moguće iščupati. Narod je uzeo od Turaka dosta riječi, kojih mu nije trebalo uzimati, jer ima i imao je već prije turske invazije za dotične pojmove lijepih svojih riječi; takve su n. pr. nepotrebne turkińe: burgija, kazan, komšija, konak, mehana, oǵak, oroz, penǵer, peškir, terzija itd. Te su i slične riječi odavno izagnane svuda, gdje se ide za čistoćom i biranošću jezika i sloga, a zadržana je možda jedva jedna od dvadeset turkińa kao: ćelav, duvan, lepeza, torba, zanat itd. Isto se tako izgone iz književnosti i riječi uzete iz maǵarskoga jezika; tako danas ne će ni jedan hrvatski pisac upotrebiti rijèčî kao: beteg, čalaran, falat, kinč, oroslan, orsag, tolvaj, sabov, alas, šor itd., koje su k nama došle od Maǵara; rijetke su riječi-maǵarice prodrle i u književnost kao n. pr. čopor, korov, rudo, kip, varoš, utanačiti i dr. Ali ako književnici slabo primaju narodne turkińe, maǵarice, italijanke itd., a ono narod još mnogo slabije prima književne ruskińe, kako je n. pr. primio: činovnik, zastupnik, sveštenik (svećenik), nuždа, odobriti, izvoleti, vazduh (uzduh), jarost, razjariti se, a možda i iskren, — a što je to prema onijeh 130 (od prilike) riječi, što su ih po mojem računu naši književnici uzeli iz ruskoga jezika! Češkińa sam našao u književnom hrvatskom jeziku oko 70, a koliko ja znam, još ni jedna od ńih nije prodrla u narod. Nema sumńe, da će s vremenom uz veću prosvjetu i češkińa i ruskińa biti više u narodnom nekńiževnom govoru, ali tomu vremenu nemamo razloga mnogo se veseliti, jer će onda u opće u narodnom govoru biti do duše više duha evropskoga, ali mańe hrvatskoga.

Malo prije smo rekli, da je narod uzeo od Turaka dosta riječi posve zališnijem načinom, jer bi bez ńih vrlo lako mogao biti, kad za ńih ima dobrijeh zamjena u svojem jeziku; ali nije narod uzimao takve riječi samo od Turaka, već i od drugijeh naroda, s kojima je u susjedstvu; tako n. pr. posve su zališne maǵarice: beteg,

tolvaj, alas, utanačiti i dr., kad imamo svoje riječi: bolest, razbojnik, ribar, uglaviti i dr. U tu pogrješku rijetko padaju književnici, kada uzimaju riječi iz drugijeh jezika, jer oni, ili bar boļi od ńih, traže pomoći u drugijem jezicima, kada nemaju za dotični pojam riječi u svome jeziku ili kada za tu narodnu riječ ne znaju. Ovo izlazi iz same naravi umjetnoga do duše, ali opet čistoga i biranog narodnog jezika, jer nepotrebne tuđice ne služe jeziku i slogu na ures. Među onijem riječima, što su u našu knjigu došle iz ruskoga i češkoga jezika, ima ih samo ńekoliko nepotrebnijeh, jer za ńih imamo dobre domaće riječi. Takve ruskiňe i češkiňe tijem što su nepotrebne, već su i pogrješne, pa bi ih trebalo izgoniti iz jezika. Što će nam ruskiňe: dozvoliti, izlišan, izviniti, ogroman, opširan, pobornik, pokroviteļ, posjetiti, kad imamo svoje riječi: dopustiti, zališan, oprostiti (ispričati), golem, prostran, zatočnik, zaštitnik (zakrilnik; u Mikaļinu rječniku: zakrilitelj — protector), pohoditi? Ne bi nam trebalo ni češkiňa: dostatan, opetovati, pronevjeriti, veleban, kad se mjesto ńih može lijepo hrvatski reći: dovoļan, ponavļati, potkrasti, veličanstven.

Što su riječi tuđice, koje sam narod uzima, naturalne, a umjetne su, koje uzimaju književnici, otud se samo po sebi razumije ovo, što ću sada reći. I narod i književnici uzimaju iz tuđih jezika riječi samo za one pojmove, koje imaju ili koji su im potrebni. Za to se narod nije trudio, da od Turaka ili Maďara ili Talijana itd. uzme riječi za pojmove, koji mu nigda na um ne padaju, a književnik, koji piše o apstraktnijem predmetima, ne može bez ńih biti. Kada se hrvatski narod u ovom vijeku probudio iz sredovječnoga sna i počeo stvarati svoju novu književnost, onda su se književnici svaki čas nalazili na muci, kako će što izreći, jer u narodnom jeziku nije bilo za to riječi. Kada se nikako nijesu mogli domisliti pravoj riječi, onda je ostajalo samo da pogledaju, kako se to veli u kojem slavenskom jeziku. Šulek u predgovoru svojega ńemačko-hrvatskog rječnika među ostalijem veli: „Gdě nisam našao potrebite rěči u književnom narěčju, potražih ju u srodnom razrěčju, i onda stoprv prigrlih noviju već upotrebljavanu rěč, kad me i razrěčja izdadoše. Pa kad mi ni odkuda nije naspěla pomoć, utekoh se drugim slavenskim jezikom, gdě je uvěk nadjoh". Slično veli i Veber u „Radu" *29*, str. 152, da treba uzimati pomoć iz slavenskijeh jezika, kad nema za što riječi ni u književnom ni u nekњiževnom narječju. Jednako su za cijelo mislili također Mažuranić i Užarević, koji su god. 1842., dakle na početku hrvatskoga

preporoda, izdali na svijet svoj rječnik. Pače mnogo godina prije našega preporoda već je Dubrovčanin Stulić (Stulli) u svoje „Rječosložje" god. 1806. unio mnoštvo ruskijeh riječi, ali dakako posve nekritičnijem načinom, kako je u opće čitav ńegov rječnik izrađen traļavo. Stulić kod svijeh riječi, što ih je uzeo iz ruskoga jezika, ima biļešku „lex. r.", koja znači, da ih je izvadio neposredno iz ruskoga rječnika. Mnoge ruskińe u Mažuranićevu i Užarevićevu, za tijem u Šulekovu rječniku nijesu za cijelo neposredno uzete iz ruskoga rječnika, već iz srpskijeh pisaca, koji su bili udomili mnoštvo ruskijeh riječi već prije hrvatskoga preporoda. Druge su dakako ruskińe rečeni hrvatski leksikografi vadili neposredno iz rječnika, a da su tijem načinom uzimali i češke riječi, to se samo po sebi razumije, jer ńih nije bilo u srpskijeh pisaca. Iz Mažuranićeva i Užarevićeva, za tijem iz Šulekova rječnika prodrle su ruskińe i češkińe u hrvatsku knńiževnost, a iz hrvatskih knńiga prodrle su češkińe, a po svoj prilici i gdjekoje ruskińe u srpsku knńiževnost.

Malo ima češkińa, a još mańe ruskińa, koje su hrvatski pisci sami unijeli u knńigu, koje dakle nijesu prešle preko rječnika pomenutih naših leksikografa; takve su iz češkoga jezika riječi: dojam, doživotan, geslo, zasada, a iz ruskoga neboskłon i dr. Bez obzira na način, kojim su pojedine ruskińe i češkińe ušle u našu knńiževnost, većina ih se do danas tako ukorijenila, da ih svi naši pisci osjećaju kao prave narodne riječi, i za cijelo će se čitateļi, osobito nefilolozi, za mnogu riječ začuditi, kada je nađu u popisu, koji dałe dolazi, zabiļeženu, da smo je uzeli od Rusa ili od Čeha. Kašto se našim leksikografima i knńiževnicima dogodilo, te su za isti pojam uzeli dvije tuđice, jednu iz ruskoga, drugu iz češkoga jezika, i obje su se utvrdile u knńiževnosti. Tako n. pr. za ńemačke riječi Vorzug, Begriff, Sammlung, Grundsatz mi upotrebļavamo ne ne samo *preimuć(s)tvo, pońaće, zbornik, načelo,* koje smo riječi primili od Rusa, već također *prednost, pojam, zbirka, zasada,* koje smo uzeli iz češkoga jezika.

Ja sam do sad od slavenskijeh jezika spomińao samo ruski i češki, iz kojih nam je došlo mnogo riječi. Za što nijesam spomińao i poļskoga jezika? Tomu je razlog posve jednostavan, jer iz toga jezika nijesmo po svoj prilici uzeli ni jedne riječi. Ima, istina, slavenskijeh tuđica u knńiževnom našem jeziku, za koje bi se moglo misliti, da smo ih uzeli od Poļaka, jer se u poļskom jeziku doista nalaze; ali ako se pogleda u ruski ili u češki rječnik, vidi se, da

ih i ti jezici imaju. Hrvatske književne riječi: ogroman, pod l, poredak, surov, tokar nalaze se, istina, u poljskom jeziku: ogromny, podły, porządek, surowy, tokarz, ali su one vrlo dobro poznate i u jezicima češkom i u ruskom: ohromný — огромный, podlý — подлый, pořádek — порядокъ, surový — суровый, tokař — токарь; za to treba reći, da smo te i slične riječi uzeli ili od Rusa ili od Čeha kao i mnoge druge, a ne od Poljaka, od kojih u opće nijesmo valjada ništa uzeli. Druge su opet gdjekoje riječi zajedničke češkomu i poljskomu jeziku, n. pr. dostatný — dostatni, skromný — skromny, úřad — urząd, živel — żywioł, a tu ćemo reći, da su riječi *dostatan, skroman, ured, živalj* uzete iz češkoga, a ne iz poljskog jezika. Riječ je *strog*, istina, poljskog izvora, ali mi je nijesmo uzeli neposredno iz poljskoga jezika (srogi), već iz ruskoga (строгій), a Rusi su je dobili od Poljaka. Meni je za sad poznata samo jedna hrvatska književna riječ, koja se nalazi u poljskom jeziku, a nema je ni u češkom ni u ruskom, a to je riječ: *krajobraz*. Ali opet nije sigurno, da smo tu riječ uzeli od Poljaka, jer bi mogla biti i domaća kovanica; ta je sumńa dosta osnovana za to, jer u poljskom jeziku krajobraz znači ńem. Landschaft, a rječnici Mažuranić-Užarevićev i Popovićev pišu joj značeńe Landkarte. Dogod se dakle ne nađe koja posve sigurna poljakińa u našem književnom jeziku (a ja sam se dosta trudio, da koju nađem), dotle ja tvrdim, da naše književne slavenske tuđice potječu samo iz češkoga i ruskog jezika. Mislim, da se lasno može odgovoriti na pitańe: za što naši leksikografi i književnici nijesu tražili pomoći također u poljskijem rječnicima, kada im je za što trebao izraz? Nijesu je za to tražili, jer je od vremena našega preporoda do danas poljski jezik u nas vrlo malo poznat; ako naši književnici i ostala inteligencija uče koji slavenski jezik, onda je to obično ruski ili češki, a poljski u rijetkijem slučajevima. A ako tko (obično u mlađahnom slavenskom zanosu) i počne učiti poljski jezik, malo ga tko valjano izuči, jer je taj jezik južnijem Slavenima znatno teži i od ruskoga i od češkog. Može se dalje spomenuti, kako su pokretači našega preporoda slavensku uzajmičnost držali gotovo samo s Česima i s Rusima, vrlo malo s Poljacima, koji su u ono doba veoma slabo marili za opće slavenske interese. Ali kako ovaj drugi razlog nije tako očevidan kao onaj prvi, ne ću dalje da ga razvijam.

Nije čudo, što smo uzimajući riječi od Čeha i od Rusa uzeli gdjekoju i takvu, koja već u svojem jeziku nije domaća, nego je uzeta iz drugoga kojeg jezika. Rusi su n. pr. od ńemačke riječi

Quaste načinili кисть, od ńem. Helm — шлемъ; rusko je рисовать i češko rýsovati od ńem. reissen; u ruskom важный i češkom vážný nije korijen slavenski, već ńemački, koji je u riječima n. pr. Wage, wägen itd., rusko янтарь uzeto je iz litavskoga jezika, u kojemu se veli gentaras ili gintaras ili jentaras. Mi smo neposredno od Rusa ili od Čeha uzeli svoje današńe riječi: kist, šlem, risati, važan, jantar. — Za tijem ima u ruskom i u češkom jeziku riječi, koje su književnici načinili ugledajući se u drugi koji jezik ili su je naprosto skovali više ili maňe zgodno. Tako n. pr. naše češkińe *došljedan, osloviti, upliv* ne potječu iz čistoga narodnog češkog jezika, jer su svoj adjektiv důsledný češki književnici za cijelo načinili po uzoru latinsko ńemačke riječi consequent; glagol osloviti nalazi se istom u novijoj čoškoj književnosti, a načińen je prema ńem. anreden; supstantiv vplyv nije ni u češkom jeziku ni malo originalan, već je u novije doba skovan prema ńem. Einfluss, franc. influence; isporedi i varvarsko-latinsku riječ influxus. Govorimo i pišemo: *izraziti se* mjesto samoga *izraziti*, to je do duše prema ruskomu изразиться ili выразиться, ali je sva prilika, da tako Rusi govore povodeći se za ńem. sich ausdrücken i francuskijem s'exprimer. Ruske riječi относиться — отношеніе za cijelo nijesu narodne, već su ih ruski književnici načinili prema ńem. sich beziehen, Beziehung, franc. se référer ili se rapporter, relation, rapport, — a mi smo od Rusa uzeli *odnositi se* i *odnošaj*. Tako je u Rusa равновѣсіе, умѣстный načińeno prema ńem. Gleichgewicht, statthaft, a naše riječi *ravnovjesje, umjestan* upravo su ruskińe. Prema grčkomu adjektivu νικηφόρος imaju Rusi побѣдоносный, a naš *pobjedonosan* samo je prenesen iz ruskijeh rječnika.

Ali pri ovakijem nenarodnijem ruskińama i češkińama treba biti na oprezu, jer je često i moguće i vjerojatno, da smo mi ovu ili onu riječ uzeli ne iz ruskoga ili češkog jezika, već smo je sami t. j. naši su je leksikografi i književnici načinili prema ńemačkomu jeziku. Tako n. pr. naše se riječi *lakouman, neophodan, posrednik, zakļučiti* ili *zakļučivati* nalaze i u ruskom književnom jeziku: легкоумный, необходимый, посредникъ, заключать ili заключить, ali nas ništa ne nagoni, da pomenute hrvatske riječi držimo za ruskińe, jer se može s isto takvijem pravom reći, da su načińene neposredno prema ńemačkijem riječima: leichtsinnig, unumgänglich, Vermittler, schliessen. Govorimo i pišemo: *glasovati, polumjer, predstava, vlak*, ali i Česi imaju riječi hlasovati, poloměr, představa, vlak, pa tko bi znao reći, jesmo li mi te riječi uzeli od Čeha, ili

smo ih sami skovali po uzoru ńemačkijeh: stimmen, Halbmesser, Vorstellung, Zug? Ima i takvijeh primjera, gdje se i u češkom i u ruskom jeziku nalaze riječi, koje posve t. j. etimologijom i tvorbom i značeńem odgovaraju našima, ali budući da su i češke i ruske načińene prema ńemačkima, prosto nam je misliti, da mi dotičnijeh riječi nijesmo uzeli ni od Čeha ni od Rusa, već su nam ih pomogli skovati Nijemci. Ispor. *naklonost, odstraniti, punomoć, zavisan, zastupati:* ruski наклонность, отстранить, полномочіе, зависимый, заступать, češki náklonosť, odstraniti, plnomoc, zavisný, zastupovati, ńemački Neigung, beseitigen, Vollmacht, abhängig, vertreten. Gdjegod se može misliti, da je ova ili ona naša riječ prevedena iz ńemačkoga jezika, premda joj se nalaze družice u ruskom ili u češkom ili u ta obadva jezika, takvijeh riječi nijesam uzimao u svoj popis hrvatskijeh ruskińa i češkińa, koji dale dolazi, da mi se ne bi s pravom prebacivalo, da sam se previše zaletio.

Ima dosta (oko 70) riječi u književnom našem jeziku, za koje se ne može (ili bar ja ne mogu) reći, jesu li ruskiňe ili su češkiňe, dok se nalaze u ta obadva jezika, a gdjekoje još i u poļskome, kako smo malo prije vidjeli. Za gdjekoje se, istina, zna, da su ih Česi u novije vrijeme uzeli od Rusa (n. pr. bodrý, poručík, předěl, rukovodstvo, věrojatný), a za druge se to može misliti (n. pr. prvobytný), ali kad bi se za sve odredilo, jesu li prave narodne češke riječi ili su uzete iz ruskoga jezika, opet se ne bi moglo za mnoge znati, jesu li u naš književni jezik provalile neposredno iz ruskoga ili posredno preko češkoga. Za to sam mislio, da je dosta, da u svojem popisu u takvijem slučajevima uz našu književnu riječ zabiļežim, kako ona glasi u ruskom i češkom jeziku bez osobitog dodatka, iz kojega smo je upravo uzeli.

Sam natpis ove moje radńe odgovara na pitańe, za što se nijesam obazirao na riječi, koje su do duše u nas tuđice i nalaze se u ruskom jeziku, ali se također nalaze u crkvenoslavenskome. Za sve se takve riječi može reći, a za mnoge se može i dokazati uz pomoć Daničićeva rječnika i akademičkoga, koliko ga je do sad na svijet izišlo, da tijeh riječi nijesmo uzeli od Rusa, već neposredno iz crkvenoga jezika, iz kojega su dakako i sami Rusi mnogo uzeli, još više nego mi. Među crkvenijem i među pravijem ruskijem riječima u hrvatskom književnom jeziku razlika je ta, što ove druge imamo istom od vremena književnoga našeg preporoda, a crkvenoslavenske imamo od davnina, n. pr. *brak, glagol, kumir, lihva, licemjer, stih* (grč. στίχος) i dr.

Dalje su izostavljene iz mojega popisa one ruskiće, koje nam služe samo kad govorimo o Rusima i Rusiji, n. pr. *rubalj, samovar, stepa, ukaz, votka* (vodka), *vrsta* (ruska milja). Ove bismo riječi upotrebljavali i onda, da nijesmo u svoj književni jezik ni jedne druge ruskiće primili, kako ih doista upotrebljavaju i drugi evropski narodi, koji inače nijesu od Rusa ni jedne ili gotovo ni jedne druge riječi uzeli. Napokon ostaje još jedna kategorija ruskijeh riječi, kojih nijesam primao u svoj popis. To su riječi, koje se veoma rijetko nalaze u hrvatskijeh pisaca, a često u srpskijeh, n. pr. *gord, svirep, vospitati, jestastvo (jestastvenica), ubijediti* (= uvjeriti), *skaska, sačinitelj, suštastvo (suštastvovati), nabljudavati, spisak, čas* (u značeńu: ura, sahat), *prilježan* i dr. Za većinu ovijeh srpskijeh ruskiźa može se reći, da dobro čine hrvatski pisci, što ih ne primaju, kad imaju za ńih valjanih domaćih zamjena; ali gdjekoje ne bi zlo bilo da primimo n. pr. *suštastvovati* i *suštastvo*, mjesto kojih još i sada gdjekoji naši pisci pišu nakazne riječi: *bitisati, bitisańe*. Iz ovoga se po sebi razumije, da u moj popis nijesu ušle ruskiće, koje već i sami srpski pisci rijetko upotrebljavaju ili su ih već posve ostavili, n. pr. *izuć* ili *izućan* (изящный), *hudožestvo, nadežda, slovar, slovesnost, tolkovati, živopisac* i dr.

Ovdje ne bi izlišno bilo pitańe: kada smo mi svoje leksikalno blago umnožali tolikijem brojem ruskijeh i češkijeh riječi, a jesu li Rusi i Česi unijeli u svoje jezike štogod iz našega? Na to pitańe odgovaram, da meni nije poznata ni jedna riječ, koju bi Rusi uzeli od Hrvata i Srba, a samo mi je jedna za sad poznata, koju su od nas uzeli Česi, i to je riječ *porota*. Ova je riječ u češkom jeziku neologizam, a našemu je narodu ona bila vrlo dobro poznata u davnini već prije turske invazije; to dokazuje obilno Daničićev rječnik iz knjiž. starina srpskih.

Nitko neka ne misli, da sam ja ovu raspravu za to napisao, da bih našim piscima, koji mare za čistoću jezika, pokazao veliku čitulu barbarizama kojih se treba čuvati kao ježičnijeh nagrda ili „muļa“ kako bi rekao pokojni Kurelac. Kada se pomisli, da mnogo veći i mnogo znatniji narodi od našega imaju u svojim jezicima svu silu tuđih riječi i to više nego li ih mi imamo, onda se, mislim, lasno dokučuje, da ni mi ne možemo biti bez tuđica i ne smijemo tuđice a priori osuđivati. Samo u primańu tuđih elemenata u književni jezik treba kao i u svakom poslu postupati prema zlatnomu pravilu: est modus in rebus t. j. uzimati samo ono, što je doista potrebno i što duh dotičnoga jezika može podnijeti. Ako

se na to dvoje pazi, onda primańe tuđica nije ni nagrda jeziku ni sramota narodu, koji ih prima. Protiv drugoga pravila malo su zgriješili naši leksikografi i književnici, n. pr. duh hrvatskoga jezika ne podnosi češkińa *osloviti, upliv,* jer naši glagoli, koji znače *govoriti, besjediti,* nemaju nigda uza se u akusativu ono čeḷade, kojemu se govori kako imaju Nijemci sa svojim glagolima sprechen i ansprechen, dakle je češkińa *osloviti* (koga) isto tako rđava riječ kao i naša domaća ropska kovanica *nagovoriti* koga = ńem. anreden. *Upliv* bi hrvatski jezik samo onda podnosio, kad bismo imali glagol *uplivati* n. pr. u vodu, u more i t. d. Za to je svakako boḷa riječ *utjecaj,* koja se već u Šulekovu rječniku nalazi s. v. Einfluss (samo je tamo griješkom „uticaj" mjesto „utjecaj"), jer prema supstantivu *utjecaj* imamo glagol *utjecati* (influere). Ovako će se možda naći još gdjekoja češkińa ili ruskińa, koja se ogrješuje o drugo pravilo; ali ih je svakako više, koje se protive prvomu pravilu t. j. koje su zališne, jer za ńih imamo svojih domaćih riječi s istijem značeńem. Ja sam ih ńekoliko naprijed spomenuo, a drugi gdjekoji primjer mogu čitaṭeḷi sami naći u popisu.

Ovdje ću još navesti osobite vrste nepotrebnijeh češkińa, koje su se na žalost tako ukorijenile u našu kńiževnost, da ih već upotrebḷavaju i gdjekoji pisci, kojima inače čistoća jezika nije deveta briga, te nema nade, da bi se mogle iščupati. Mislim ńemačka imena ḷudi i gradova u češkom obliku. Česi kao susjedi Nijemaca imaju za ńeke ńemačke gradove kao Dresden, Lajpcig, Minhen svoja narodna imena: Dráždany, Lipsko, Mnichov onako kako i naš narod govori Beč, Bukreš, Jakin, Pećuh, Rim mjesto imena, kako se već u dotičnijem jezicima ti gradovi zovu. Ja mislim, kada nam ništa ne smeta govoriti i pisati Berlin, Hamburg, Štutgart, da bismo mogli bez najmańega uštrba čistoće našega jezika također pisati i govoriti: Dresden, Lajpcig[1], Minhen. A komu se baš ne da upotrebḷavati Lajpcig, eno mu *Lipiska,* koje je ime i Vuk upotrebḷavao i unio ga u svoj rječnik, dakle je za cijelo naše narodno ime. Od „Minhen" smo nepotrebnijem načinom načinili Monakov,

[1] Neka mi nitko ne prebacuje, da su imena Dresden i Lajpcig slavenskoga izvora i da ti gradovi leže na zemḷištu, koje je ńegda bilo slavensko. Ime je Dresden izvedeno od slav. riječi, koja u staroslov. jeziku glasi дрѣзга (šuma), a Lajpcig od slav. riječi липа. Ali to su već ńekoliko vijekova ńemački gradovi, i onoga slavenskog naroda nema već odavno na svijetu, koji je živio ondje, gdje su danas ta dva grada.

a priznajem, dosta pravilno, jer ńemačko ime toga grada doista je u savezu s riečju „Mönch", *monak*, češki mnich. Ali kad smo već hotjeli prevoditi ime toga grada, bolje bi bilo, da smo mjesto češkoga nastavka *-ov* uzeli *-ovo* ili *-ovac*, dakle Monakovo ili Monakovac, jer su u našem jeziku to nastavci za izvedena mjesna imena. Ja bih ipak najvolio Minhen. Druga je stvar s onijem gradovima, gdje su Nijemci slavensko ime okrenuli na svoju i gdje još i danas ima Slavena, koji za dotične gradove imaju svoja prava narodna imena; tako mi je n. pr. milije Gdansk ili Poznań ili Vratislava nego li Dancig, Posen, Breslava itd. — Dalje držim, da su nepotrebna i imena Hinko, Vilim mjesto Henrik, Vilhelm. Kada govorimo Hinko, Vilim, onda s tijem nijesu pomenuta ńemačka imena pohrvaćena, već su počešena (češ. Hynek, Vilim). — Za tijem je previše povođeńa za Česima, kada govorimo i pišemo: *francuština, latinština, čakavština, kajkavština* mjesto da lijepo rečemo: francuski jezik, latinski jezik, čakavsko narječje, kajkavsko narječje itd. Nije nikakav razlog, što Česi imaju: čeština, francouzština, latinčina itd., da i mi moramo imati takvijeh riječi. Mi, istina, imamo dosta pravijeh narodnijeh riječi na *-ština*, n. pr. *valpovština, đakovština, hrvaština, lukarština, nevaljalština* itd. (vidi ih više u Daničića, Osnove 169. 170), ali se ni jedna od ńih ne upotrebljava za jezik ili govor; tko dakle hoće da bude što vjerniji čistomu narodnomu jeziku, taj ne će nastavku *-ština*, kao i ni jednomu drugomu, podmetati onoga značeńa, za koje narod ništa ne zna. Vuk i Daničić u svojem finom i do sad ni od koga drugoga nedostignutom osjećańu duha narodnog jezika svagda su pisali, a jamačno i govorili: *latinski jezik, čakavski govor*, a nigda ni *latinština* ni *čakavština* ni drugo slično tomu. — Napokon mislim, da smo od Čeha uzeli ružne naše barbarizme kao: *velevlast, veleum, veletržac, veleposjednik, veleizdaja* i dr. Česi imaju dosta takvijeh složenica n. pr. velechrám (saborna crkva), velekříž (veliki krst), veletok (glavni tijek), velezrada (državna izdaja). Ja ne ću ovdje da istražujem, jesu li te riječi načińene prema duhu čistoga narodnog češkog jezika, samo to znam, da su takve složenice posve protivne narodnomu hrvatskom jeziku, jer ćemo im uzaluđ tražiti analogija u čistijem narodnijem složenicama.

Još mi treba kazati koju riječ o glasovnijem promjenama naših ruskińa i češkińa. Ja bih u tom poslu postavio ovo pravilo: dajimo ruskijem i češkijem riječima onaj glasovni oblik, koji bi im davao i narod, da je neposredni susjed Čeha i Rusa, pa da od ńih sam

prima riječi. Narod bi n. pr. za cijelo od češkoga vzor načinio *uzor*, jer češki prijedlog *v* u nas svuda glasi *u*; od ruskoga ущерóъ načinio bi narod *uštrb* po zahtevima ne toliko svoje fonologije, koliko jezične fisiologije. Daļe bi narod rusku ili češku riječ prekrojio prema svojim glasovima i ondje, gdje dobro osjeća rodbinsku svezu dotične riječi s kojom svojom domaćom riječju. Mislim, da bi narod od ruskoga glagola сообщить načinio *saopćiti* poradi svojih riječi *opći, općina*. (Vuk istina piše u rječniku također *opšti, opština*, ali to će biti pokńiški kao i *sveštenik*.) Za to ja posve odobravam pisańe *točka, točan, vjerojatan*, jer bi te riječi za cijelo i narod tako primio od Rusa; on ne zna i ne sluti da prve dvije riječi imaju isti korijen, što ga ima i hrv. glagol *taknuti* i da bi treća riječ po glasovnijem zakonima našega jezika morala glasiti *vjerojetan*. I narod bi rusko мечта promijenio u *mašta* poradi riječi *maštanije*, koja je crkvenoga izvora; narod bi također govorio *otmjen*, a ne *odmjen* prema ruskomu отмѣнный, jer tu ne bi sloga от osjećao u svezi se svojim prijedlogom *od*. U ostalom moram priznati, da pravo čine i oni, koji držeći, kako i treba, naše ruskińe i češkińe za riječi umjetnoga izvora mijeńaju ih ne kako bi ih mijeńao narod, već po zahtevima glasovnijeh zakona, koji jesu ili bi trebalo da budu knńiževnicima poznati, koji dakle govore i pišu *tačka, tačan, vjerojetan* i dr.

A sada evo popisa ruskijeh i češkijeh riječi u knńiževnom hrvatskom jeziku. Za veću sigurnost, da se u nas doista te riječi nalaze, mislio sam, da će biti dobro potvrđivati ih rječnicima od Mažuranića i Užarevića (Deutsch-ilirisches Wörterbuch, — Němačko-ilirski slovar, Agram 1842), Šuleka (Deutsch-kroatisches Wörterbuch, — Němačko-hrvatski rěčnik, u Zagrebu 1860). A da pojedine riječi doista i Srbi upotrebļavaju, to sam potvrđivao rječnikom Đ. Popovića (Wörterbuch der serbischen und deutschen Sprache, — Речник српскога и немачкога језика; — I. dio t. j. ńemačko-srpski u Pančevu 1886, — II. dio t. j. srpsko-ńemački u Pančevu 1881). Skraćenice *MU, Š, P* služe mi za oznaku tijeh triju rječnika; skraćenica *č.* znači mi češki, a *r.* ruski jezik. Daļe sam mislio, da ne će biti zališno, ako pri pojedinijem ruskińama ili češkińama naznačim, da ih je i Daničić upotrebļavao. Tko zna, koliki je Daničić bio probirač u upotrebļavańu nenarodnijeh riječi, taj će se sa mnom složiti, da one tuđice, što ih je on upotrebļavao, jamačno može podnijeti i najčišći naš slog. Ja ne ću ovdje navoditi potvrda iz svijeh Daničićevijeh djela, jer za to nemam materijala, već samo iz ńegove knńige „Istorija srpskoga naroda", II. izd. u

Biogradu 1876, koju je preveo iz ruskoga jezika, a original je od A. Majkova. Skraćenica za to Daničićevo djelo jest *Dan.*, a priloženi broj znači stranu knige[1].

bajoslovļe, bajoslovan, Mythologie, mythologisch Š: č. bajesloví, bajeslovný. — *bars,* Panther Š: r. бáрсъ. — *basna,* Fabel Š, MU, P: r. бáснь, бáсня, č. báseň; češka riječ obično znači „pjesma“,

[1] Prihvaćam ovu priliku, pa iz iste Daničićeve knige navodim i druge riječi, kojih nema u Vukovu rječniku. Dijelim ih u dvoje: u tuđe i u domaće riječi. Od jednijeh i od drugijeh navešću samo znatnije, koje po čemugod zaslužuju da se spomenu. Gdje zatreba, napisaću citat, inače će biti dosta dodati uz dotičnu riječ broj, koji znači stranu drugoga izdańa. Pri riječima druge kategorije zvjezdica znači, da se riječ do duše nalazi u Vukovu rječniku, ali ne u onom značeńu, u kojemu je upotrebļava Daničić.

I. *Austrijanac* 121, *austrijski* 121, *Azijat* (čovjek iz Azije) 118, *azijatski* 126. 236, *bagrenorodni* 185, *benediktinac* 21, *benediktinski* 20. 35, *ćirilovski* (ćirilovski spomenici) 145, *ćirilski* (ćirilska slova) 120, *dobrodjetelj* (velika dobrodjetelj vladalačka) 55, *dogmat* (o dogmatima vjere) 57, *esnaf* (skupļali su se u esnafe, ruski цѣхъ) 335, *evropski* 124. 224, *hercegovski* (izmoli u cara hercegovsko ime) 161, *istorički* 336, *istorijski* 11. 30. 344, *istorik* 3. 25. 27, *Italijanac* 98, *italijanski* 96. 231. 326, *jednodržavnost* (единодержавіе) 11. 127, *jednoplemenik* (одноплеменникъ) 124, *jednovjerac* (единовѣрецъ) 120. 124, *jednovjeran* (единовѣрный) 137, *jeres* (jeres, koja bješe osilila u Bosni, — u Srbiji ne vidimo ni jeresi ni raspre, — koja se držaše bogumilske jeresi) 15. 57. 146, *jevanđelski* 122, *juridički* 299, *muhamedanstvo* 117, *orden* (orden sv. Stefana) 51, *papinski* 191. 315, *Persijanac* 32, *pojeta* (najstariji dubrovački pojeta) 199, *prvomučenik* (p. Stefan) 155, *rimokatolicizam* 38. 151. 153, *rimokatolički* 15. 19. 24, *rimokatolik* 151. 153, *samodržac* (самодержецъ) 18. 50. 132, *samodržavni* (самодержавный) 8. 9, *samodržavnost* (самодержавіе) 38, *sistema* (ne treba tražiti punine ni prave sisteme) 56, *spisak* (списокъ) 22, *stihija* (стихія) 118. 220. 303, *suštastvo* (najživļi dio narodnoga suštastva, — существо) 137, *titula* (u titulama nekih vladalaca, iz titule Stefanove, — ime i titula onoga, ko je pismo davao) 11. 19. 283, *titulovati* 164. 166, *trakijski* (trakijsko poluostrvo) 1. 44, *vizantijski* 1. 3. 256.

II. *bestjelesan* 48, *besavjestan* 135, *bezmjeran* 121, **biļeška* (u svojima istoričkim biļeškama o Dubrovniku) 336, *bogoslovski* 282, *bolnica* (r. бóльница) 87. 108. 342, *borac* (r. побóрникъ) 118, *braniteļ* 57, **bratinstvo* (dobivši pravo na očevinu i na bratinstvo: r. бráтнино наслѣдство) 207, *briježni* (briježno pravo, r. бéреговый) 304, *brisati* (što je poslije brisano, — mnoge su okolnosti brisale razliku između ńih) 147. 327, *budućnost* 135, *cijelost* 192. 299, *cjelina* 51. 67. 299, *crta* (poštovao je onu slovensku crtu, — prekrasna crta narodnog svojstva) 124. 291, *čas-čas* (čas pripadaše

ali se nalazi i u značeńu, koje je navedeno. Isporedi: basna ili pripovijetka o Pavlimiru, Dan. 326. — *bilina*, *bilinstvo*, Pflanze,

k Ugarskoj, čas se odvajaše od ńe, čas se podvrgavaše Srbiji, r. то-то) 188, **član* (članovi jednoga doma, — članovi Stefanove porodice, — član jeresi patarenske), 18. 183. 273, **članak* (zakonik ne razlaže potpuno svojih članaka, — s nekim člancima mļetskoga statuta) 56. 204, *čovječnost* 74. 316, *dar* (u značeńu talent, r. даръ) 30, *djedina* (patrimonium: r. дѣдина; ovu riječ ne upotrebļava Dan. kao svoju, već kao juridički termin starijeh srpskijeh pisaca) 19. *dobijati* (= dobivati) 129. 183. 236, *dobrotvoran* 56, *dobrovoļan* (dobrovoļni svjedoci, — dobrovoļno biran) 286. 399, *dokučivati* (= shvaćati) 3, *dolaz* (= dolazak) 37, *dovoļan* (sufficiens) 54. 68. 241, *dragocjen* (Vuk nema ove riječi u azbučnom redu, već s. v. „zaklad") 55. 182, **družina* (vlasteoska družina: r. боярское сословіе) 51. 187, *družinski* (r. сословный), 79. 133. 191, **dužan* (r. долженъ, ńem. verpflichtet) 18. 54. 58. 75, *dvoranin* (Vuk ima ovu riječ samo u množini) 274. 302, **glava* (u kńizi) 271, *građanstvo* (r. право гражданства) 221. 223. 229, **granica* (bijaše im ostavļeno na voļu s nekom granicom: r. ограниченіе) 240, *groziti* (od pogibli, koja mu grožaše) 136, *gusa* (tuđa je do duše riječ, ali se osjeća kao domaća: r. разбой) 9. 318, *gusariti* (po moru) 1. 26, *hitrina* (= lukavost) 30, *isprekidati* 3. 322, *ispremetati* 22, *istrebļavati* (počeše obarati gradove i istrebļavati Rimļane) 324, *izbliže* (trebalo je izbliže odrediti, — pa se izbliže kaže) 254. 255. *izdajstvo* 62. 87. 185, *izdavač* (kńige ili spomenika) 147. 338, *izdavati se* (premda se izdavao za rimokatolika) 146. 323, *izgnanik* 215. 242. 346, *izjednačivati* (oni se izjednačuju s vlastelima) 14, *iznevjeriti se* (što se bješe iznevjerio sultanu) 170, *izobražen* (r. образованный) 53, *izobraženje* (r. образованность) 327. 330, *izricati* 14. 182. 268, *izuzetak* 302, *izuzeti* (despot je Smederevo izuzeo ispod toga zakona) 239, *izvanredan* 341, *izvod* (iz kńige, r. выводъ) 340, **izvoditi* (iz toga se može izvoditi, da . . .) 29, **izvor* (t. j. istorički) 22. 55, *izvozan* (glavna izvozna roba) 258, **jasan* (prava su bila jasno određena, — zakonik nije jasan) 59. 61. 68, *jednoglasan* (s jednoglasnim kazivańem, — svi jednoglasno kažu) 102. 108, *jemstvo* (r. ручательство) 53. 54. 132, *jugoistočni* 127, *jugoistok* 7, *jugozapad* 7, *jugozapadni* 4. 129, *kazan* (određene su različne kazni, — za ńega bi određena žestoka kazan) 57. 297, *kazniti* (ne može se razabrati, je li Daničiću ovaj glagol perfektivan ili imperfektivan) 57. 61. 300, *kneževina* 128. 141, *knežev*ski 191, *književnost* 58, 331. *koristiti se* (da su se tijem plodom koristili) 111, *krajište* (već je bilo u Bosni tursko krajište; — ova je riječ uzeta iz starijeh spomenika) 166, *krajnost* (r. крайность) 83. 133. 141, *kratkovid* (pod slabim i kratkovidim Urošem) 79, *krivica* (svaku krivicu od sebe odbija, — svu krivicu za svoju šļepoću baca na oca, — nije krivica Lazareva zadala Srbiji udar na Kosovu, — tri krivice, za koje sudi svojim podanicima sam

Pflanzenreich Š: č. bylina, bylinstvo. — *bitan, bitnost,* wesentlich, Wesen Š, MU, P: č. bytný, bytnosť. Premda se po svjedočanstvu

car) 39. 40. 105. 261, *krstonosan* (k. rat) 36. 165. 178, **kvar* (= iskvarenost: r. порча) 31. 104. 187, **ličiti* (sjajan znak liči radńu ovoga plemena; r. отличать) 172, **ličiti* (= sličnu biti: što je god i najmańe ličilo na samostalnost, — porota je ličila na najstariji sud) 184. 262, *ļetopis* 15. 22. 335, *ļetopisac* 1. 5. 22, **mah* uzeti ili uzimati (jeres uze mah, — kvar uzimaše mah) 88. 146, **metati* kletvu na koga (t. j. prokliňati ga) 153, **metati* ili *metnuti* u zaborav (t. j. zaboravļati, zaboraviti) 182. 218. 228, *mjesni* (mjesne vlasti) 60, *mjestašce* 21. 162. 198, *molba* (r. просьба) 42. 46. 81, **naći* (sve zemļe, koje sud nańe, da su kraļeve) 29, **nagovješćivati* (r. намекать) 8 345, *nahvalice* (u Vuka: navalice) 314. 315. 336, *naimenovati* (Dušan naimenova Uroša kraļem) 131, *naknađati* (u Vuka: naknađavati) 60. 67. 301, *namišļati* (što je Dušan namišļao) 132, *namjerati* (nije ga ńegova voļa namjerala, da čini onako, — sama zemļa namjeraše ih, da rade) 111. 138, *naoružati* 166, *naravan* (vlast je naravno išla i na to: r. естественно) 136, *narodnost* 39. 43. 62, *noseļavati* 347, *nasilan* 241. 309, *nasiļe* 57. 71. 119, **nastati* (nastane oko ćeri Filipa tarentinskoga, da se oženi ńom, — nasta oko toga jedan Dubrovčanin) 38. 201, **nastaviti* (nastaviše opet slobodni život) 1, *našļedni* (r. наслѣдственный) 13. 54. 63, *natražak* (ne imajući pravoga natraška: r. наслѣдникъ) 68, *natražje* (= potomstvo) 69, *navoditi* (t. j. citirati, r. приводить) 22. 308, **nedjelo* 77, *nedorastao* (t. j. maloļetan) 61. 70. 286, *nemaran* 178. 231, *nemirnoća* 154, *neograničen* (neograničena vlast) 82, *nepokolebļiv* 104, *nepokretan* (nepokretno imańe) 35. 68. 204, *neprimirļiv* (neprimirļiva mržńa) 118, *nepristupan* (nepristupna zemļa) 104, *nerazdjelan* (r. нераздѣльный) 67. 101, *nered* (r. безпорядокъ, неурядица) 32. 50. 95. 287, *neslagańe* (ovo se neslagańe može razumjeti: r. противорѣчіе) 34, **nevjeran* (falsus, ne infidus: r. невѣрный) 21. 336, *nevjernost* (r. невѣрность) 172, *nezadovoļan* (Jelena bijaše s ńim nezadovoļna, — budući nezadovoļan odgovorom, — Zećani nezadovoļni despotom; u I. izdańu, str. 104 stoji na ovom trećem mjestu: s despotom) 30. 38. 99, *nezadovoļnik* 44. 153. 216, *nezakon* (illegitimus) 35, *nezakonit* 3. 36. 76, *nezavisan* 50. 63. 95, *nezavisnost* 88. 141. 183, *neznatan* 41. 272. 282, **novina* (r. новость новизна, нововведеніе) 5. 54. 133, **obarati* (Engel pravedno ga obara: r. дѣлаетъ ему возраженіе) 231, *obećati se* 154. 167. 210, *obećavati se* 225, *obezglaviti se* (kad se država obezglavi, — kad se carstvo obezglavi) 89. 234, *običajan* (običajno pravo) 55, 261, *obići* (r. обыкнуться, u Vuka: obići se ili obiknuti se) 64, *očajavati* 112, **očevidan* (u Vuka je ovaj adjektiv samo određen: očevidni) 317, *odanost* 83. 111. 122, **odgovarati* (čemu t. j. slagati se s čim) 24. 56. 308, *odgovornost* (r. отвѣтственность) 294. 303, *odviknuti se* (u Vuka: odviknuti) 36, *ogled* (ogleda radi evo riječi iz pisma) 209, *ograničen* 59. 124. 313,

akademičkoga rječnika adj. *bitan* nalazi u rječnicima Bjelostijenčevu i Jambrešićevu, a subst. *bitnost* u Stulićevu, ja opet mislim,

---

ojačati (ojačaše državna načela, — jeres ojača za Ninoslava) 127. 146, *okrug* (u sadašńem rudničkom okrugu, — tako je u II. izdańu) 23, *okružje* (u sadašńem rudničkom okružju, — tako je u I. izdańu) 27, *okružni* (okružni načelnici) 61, *olakšavati* 296, *olakšica* 23. 245. 257, *opadnik* (r. нагонорщикъ, клеветникъ) 180. 315, **opraštati* (Dušan opraštajući im carinu, — tako su ga opraštali globe) 246. 290, **oprostiti* (on da im oprosti sav danak, — Balšići im oprostiše carinu) 225. 243, *opustošavati* 97. 108, *oruđe* (r. орудіе) 341. 343. **oslabiti* (u Vuka je ovaj glagol neprelazan; — šta su Nijemci radili, da oslabe Slovene) 128. 168, *oslabļavati* (tri načela oslabļavaju i ustavļaju jedno drugo) 186, **osloboditi* (r. освобóдить, liberare) 23. 28. 167, *oslobođavati* 48. 241. 329, *osnovateļ* 17, *ostavļati se* (dosta im je sama globa pa se sa svijem ostavļaju krivca) 300, *osvjedočavańe* (takovo se osvjedočavańe zvalo u srpskom pravu lice: r. улика) 290, *otkazati* (Stefan otkaza sultanu danak) 168, *otpravļati* (poslove, r. отправлять) 61. 64. 330, *otuđivati* 118, *otvoriti* (rat) 210, 226, **padati* (u ovo vrijeme padaju ratovi Stevanovi, — u to vrijeme pada pismo S. Lazarevića) 20. 107, **pažńa* (istoriku se pažńa jednako pribira oko roda Nemańina, — ne bi se onako bez pažńe upotrebļavale riječi) 3. 337, *pčelar* 63, **pisac* (r. писатель, авторъ) 146. 197, *pismen* (iz pismenijeh spomenika) 27, *plemićki* 331. 336, *plemstvo* (dobivši plemstvo: r. право óлагородства) 330, *pobjeg* (r. óбгство) 71, *pobrinuti se* 31, *pobuniti se* (govoreći, kako se Mihailo pobunio, — Vuk ima samo: pobuniti) 10, *počastan* (počasnoga vlastelina dubrovačkog, r. почетный) 345, *podatak* (što nema podataka, s toga je teško kazati, r. данныя) 245, **podbiti* (pod čiju vlast) 210, *podjednako* (r. поровну) 264. 277, *podosta* (imaše podosta naroda) 189, *podržavati* (r. поддерживать) 35. 53. 118, **podvrći* (Srbija je oslabila, podvrgla se Turcima i pala, — podvrgavši se Ugarskoj poče raditi, — samo je ostrvo podvrgao Dubrovniku pod vrhovnu vlast) 134. 146. 203, *podvrgavati* (r. подчинять) 186. 188. 239, **pogovor* (r. послѣсловіе) 38, **pohod* (r. посѣщеніе) 47, *pohvalan* (r. похвальный) 137, *pojavļivati se* 2, 14. 23. 51, *pokaluđeriti se* 25. 30. 106, *poklad* (javļa da je primila poklad, — što je dato na ostavu, — muža svojega) 68. 69. 175, **poklonik* (poklonici koranu: r. поклонникъ) 118, *pokolebati* (r. поколебать) 5. 135· 230, *pokoravati se* (komu) 1. 18. 85, *pokoriti se* (komu) 86. 160. 174, *pokretan* (pokretno imańe) 35. 69, *polunezavisan* 275, *poluostrvo* 1. 44. *polusamostalan* 61, *pomorje* (r. поморіе) 9, *poništiti* (uvrijedivši mu i poništivši temeļ, — u Vuka poništiti se) 36, *popis* 23, *poražati* (ko ne bi poslušao, poražao se silom životvornoga krsta) 285, **poreći* (pismo porečeno zakonikom) 280, **poricati* (što pisma naša dokazuju poričući) 279, *porodični* 3. 5. 18, *poslanički* 64, *posrednik* 274, *postrići se* (u kaluđerstvo) 15. 25. 106, **postup* (r. посту-

da su te obje riječi u novije vrijeme uzete iz češkoga jezika. — *blagoglasan, blagoglasje* wohllautend, Wohllaut Š. MU: r. благопокъ) 114. 303, *postupak* (поступокъ) 114, *posvećivati* 50, *posvjedočavati* (koje posvjedočavaju njihova pisma) 121, *potanko* 115. 199. 210, *pothvatati se* (pothvatali su se Dubrovčani, da će prodavati, — u Vuka: pothvaćati se) 246, **potkrasti* (da se ime Matej potkralo grješkom u pismo) 148, *potomstvo* 18. 69. 70, *potpun* (Vuk ima samo adv. potpuno) 48. 55. 95, **potvoriti* (ako bi se u pismu dokazalo da je što potvoreno) 280, *poveļa* (r. грамота) 11. 16. 61, *poviše* (r. подробнѣе) 41, *povjeravati* 123. 218, *povjereńe* (r. довѣріе) 97, *pozivati se* (poziva se na ustav cara Stefana) 90, *požeg* (поджигательство) 60. 71. 299, *praotac* 135, *praroditeļ* 159. 202, **praštati* (danci ako se i praštaju Dubrovčanima) 245, **pravica* (opiru se na stare pravice, koje su bile između Dubrovnika i Srbije) 197, *pravilan* 296. 317, *pravilnik* (r. правильникъ) 58. 316, *pravina* (darova selo Jelčanicu sa svima međama, pravinama i zaseocima: r. правина) 87, *pravo* (subst., r. право) 1. 5. 25, *(naj)preči* (najpriličnije i najpreče bijaše udariti na Skadar, — sinovima je bilo preče nego braći) 10. 36. 70, *prebjegavati* 332, *predgovor* 17, *predgrađe* 205, *predsjednik* 342, *predstavļati* (koga ili što t. j. representirati: r. представлять) 104. 132. 188, *predstavnica* (r. представительница) 141. 191, *predstavnik* (r. представитель) 56. 114. 137, *predašńi* 16. 20. 48, *pregovor* (Dušan bez pregovora pripada među najznatnije ļude: r. безспорно) 53, *pregrada* (kao što je svako brdo pregrada) 201, *preinačiti* 70. 91, **prekratiti* (ove je ratove prekratiti pomagao Sava, — to prekrati život Tvrtku) 20. 155, *preļuba* (r. блудъ) 71, *premučati* (r. умолчать) 54, *preobražavati* (kao što je od iskona živjela jednako ne preobražavajući života) 187, *prepisivač* 50, *preporučiti* 219, *prestupnik* (sude samo prestupniku) 74, **prevlaka* (na atonskoj prevlaci, — blizu stonske prevlake: r. перешеекъ) 47. 197, *prevodilac* 93 (u prvom izd. str. 98 stoji: prevoditeļ), *prevrat* (u državi) 31. 49. 79, *pribavļati* (od kojih je on pribavļao zemļe) 229, **pribrati* (bi pribran među osnovateļe: r. причесть) 17, *prihod* (t. j. dohodak u novcu ili u čemu drugom) 47. 174. 183, **prijepis* (t. j. kopija) 18. 62. 232, *prijestolni* 14. 18. 79, *prijevod* (iz jednoga jezika u drugi) 227. 330, *priklańati se* (stade se priklańati zapadnome sveštenstvu: r. склониться на сторону) 20, *priličiti* (za što bi priličilo sinu ostaviti svoju mater, — u smislu, koji boļe priliči uređenoj državi) 173. 310, **primijeniti* (premda ime knez dolazi iz jednoga izvora — starješinstva, opet je primijenivši se redovima dobilo neke razlike) 61, *primjeńivati* (Arsenije primjeńuje na despota jevanđelske riječi, — pazili su, da se pravilno primjeńuju zakoni: r. примѣнять) 122. 343, **pripadati* (u što: r. принадлежать) 272. 330, *pripis* (t. j. postscriptum: r. приписка) 35, **pristav* (pristavi i globari izvršivali su presude: r. приставъ) 281, **pristojati* (kao što pristoji caru, — u Vuka pristojati se) 29. 51, *pritvarati se* (što se pritvarao, da je rad primiti)

*

гласный, благогласіе. — *bodar, bodrost, bodriti* munter, muthig, Munterkeit, Muth einflössen Š: r. бодрый, бодрость, бодрить, č. bodrý, bodrosť.

20, **privići* (u Vuka privići se, — vlastelstvo priviklo gledati) 132, *privjesiti* (pečati privješeni ili prilijepļeni na onome, na čemu je pismo pisano, — šta je bilo običnije: privjesiti pečat ili prilijepiti) 289 (bis), *priznanica* (r. расписка, ńem. Quittung, Empfangschein) 183, *progon* (r. изгнаніе) 311, **prolaziti* (kako su prolazila vlastelska plemena: r. судьба боярскихъ родовъ) 168, *promjenļivost* 111, **prosjaivati* (u Vuka prosjaivati se, — gdjegdje prosjauje u zakoniku misao nova) 74, **prosto* (ovdje ib naziva prosto neprijateļima: r. просто) 6, *prosvjetļivati* (po koja riječ ļetopisaca prosvjetļuje gdjegdje ove zemļe, — pošļedńe riječi prosvjetļuje što Radoslav veli, — najviše istorika ne prosvjetļuju sebi imena Balšina) 1. 26. 94, *provoz* (provoz robe) 242, *provozan* (provozna roba) 244, **prvenac* (kojega naziva prvencem: r. первенецъ) 24, *psar* (sokolari, psari, sviňari: r. псарь) 63, *punina* (t. j. potpunost, r. полнота) 56. 322 *punomoćnik* 125, **pust* (ļubav k samostalnosti i pustom životu po moru: r. буйной морской жизни) 1, *pustošiti* 60, **raditi* (zemļu, vinograde) 59. 235, *rashod* (t. j. trošak) 341, **raskida* (podržavalo je u državi raskidu: r. разъединеніе) 136, **raskoš* (bilo je za raskoš svašta dosta: r. роскошь) 239, **raspraviti* (svađu t. j. svršiti je) 21, *rasprostrijeti* (Srbija se rasprostrije i na jug u Maćedoniju) 139, *razmiriti se* (s kim t. j. posvaditi se) 229, *razvitak* 75. 125 323, *rizničar* (r. казначей) 341, *roditeļski* 71, *ropstvo* (kad je utekao iz turskog ropstva, — misle u ropstvu zadržati narod) 94. 113. 124, *rudnik* (rudnici bogati metalima) 251, *rukopisni* 84, *sajediniti* (u Vuka sjediniti) 35 (u I. izdańu također na str 98. 157, a II. izd. ima na tijem mjestima: sjediniti), *samostalnost* 1. 9. 37, *samovlasnost* (Dušan osnova u upravi samovlasnost i jednodržavnost) 11, *samovoļstvo* 82. 339, *satnik* (r. сотникъ) 63. 286, *saveznik* 232, **sitnica* (i najmańe su sitnice stavļene u zakoniku) 58, *sjetiti* (da bi ga sjetio obećańa) 46, *sjeverozapad* 100, **skoro* (t. j. za kratko vrijeme: nadaju se skoro ratu) 28, **skoro* (t. j. gotovo: r. почти) 253. 273. 297, *slabiti* (debilitari, — u Vuka je ovaj glagol prelazan) 128. 317. 328, **slobodan* (liber) 58. 167. 211, *služiteļ* (r. служитель) 20. 57, *smańiti* 339, *smetnuti* (r. низвергнуть) 3. 148, *sokolar* (sokolari, psari, sviňari) 63, *spoļašńi* (Vuk nema ove riječi u azbučnom redu, već s v. izvańi) 4. 14. 31, *spomenik* (r. грамота, памятникъ) 27. 56. 60, *srdačan* (da će biti u srdačnoj vjeri i pravdi) 217, **sreća* (od toga doba nastaje dr ga sreća Dalmaciji, a druga Dubrovniku: r. участь) 230, *stańe* (r. положеніе, состояніе) 104. 120. 318, **starina* (ko razbira slavenske starine) 104, *starosjediostvo* 191, *stranac* 63. 66. 132, **stupati* (na prijesto) 3, *sudijski* (sudijska vlast, dužnost) 64. 75, *sudstvo* (u razvijańu sudstva) 259, *suočavańe* (r. очная ставка) 262, *suprotan* (проти-

čaj Thee Š, MU, P: r. чай, č. čaj. — *časopis* Zeitschrift Š, MU, P: č. časopis. — *čin* Rang Š, Amt P: r. чинъ. Ispor. kad

ворѣчащій, противуположный) 186 318, *susjedni* 17. 25. 88, **svečan* (r. торжественный) 123. 281. 282, *svešteničći* 21. 40. 102, *sveštenstvo* (r. духовенство) 20. 25. 36, *takođe* 4. 7. 38, **težiti* (za čim: r. стремиться) 33. 49. 183, *ticati se* (koga ili čega: r. касаться) 11. 34. 64, *tisućnik* (vojvode, tisućnici i satnici) 63, *tužilac* 293. 294, **ubijstvo* (u Vuka: ubistvo) 261. 299, *učen* (učeni Nijemac) 75, *učenost* 102, *udaljavati* 101, **udariti* (carinu) 244, *udvoj* (mejdan između dvojice: r. поединокъ) 73, *ugao* (u Vuka ugal) 4. 129, **ugled* (da dokuči najsavršenije uglede državnoga života, — Vukašin prvi dade ugled, kako se samo za se radi, — pokvareno grčko carstvo bijaše ugled na zlo) 75. 104. 118, *ugledaće* (na susjedno carstvo, — na rimske patricije) 88. 328, *uglédati se* (na koga, Vuk ima samo ùgledati se) 84. 115, *umaljavati* 318, *umjetnost* 330, *umnožavati se* 71. 102 198, *usmeni* (s usmenim porukama) 219, **ustaviti* (za sebe ustavi Murat samo Bugarsku: r. оставить) 112, **ustavljati* (ustavla sebi pravo, da može . . . .) 69, **ustupati* (ustupaju državnoj misli) 3, **ustupiti* (što komu: r. уступить) 153. 205, *utančati* (još nema utančanih prijestupa: r. утонченный) 71, *uveličati* 14. 126, *uveličavati* 318, *uvjenčati* (uvjenča se slavom i sveštenstvo) 119, *uvoz* (robe) 242, *uvozan* (uvozna roba, trgovina) 66. 244, *uvreda* (r. обида, оскорбленіе) 57. 71. 161, **uvrijediti* (r. оскорбить) 36. 110. 227, *uzajmičan* (r. взаимный, ńem. gegenseitig) 70. 225. 304, **uzeti* (t. j. pomisliti: vaļa uzeti, da je Stefan umro god. 1353) 152. 245, *uzgredan* (ostaviši na stranu uzgredne uzroke) 186, **uzimati* (t. j. misliti: Engel i Jukić uzimaju, da se Tvrtko zakraļio 1376 godine) 154, *veličanstven* 133, *velikožupanski* 14. 18. 49, *vijećnica* (r. вѣчница) 344, **vjenčan* (vjenčani ļetopisac, — misli se Stefan prvovjenčani) 5, **vjenčańe* (t. j. krunisańe) 18. 21. 165, **vjenčati* (t. j. krunisati) 18. 20, **vjenčavati* (t. j. krunisati) 23. 42, *vladalački* 3. 29. 55, *vladin* (ban kao predstavnik i oruđe vladino) 343, **vlastel(in)* (nom.-pl. vlasteli, acc.-pl. vlastele, instr.-pl. vlastelima) 4. 25. 39, *vlasteoka* (женщина властельскаго сословія) 315, *vojvotkiña* 149, *vozilac* 335, **vrijeđati* (krivica je vrijeđala cijelu družinu) 318, **zabava* (oslobodi dubrovačke trgovce od sviju danaka i od svake zabave: r. притѣсненіе) 29, *za cijelo* (r. непремѣнно) 111, *zadovoljavati se* 109, **zadržati* (u drugih je ļetopisaca zadržano, — trebalo je kazni izmijeniti način zadrživši istu mjeru) 22. 74, **zadržavati* (isti spisak zadržava i Engel) 22, *zadužiti se* (Dubrovčani se zadužiše činiti kraļu počast: r. обязаться) 29, *zagrebački* 153. 271, *zakonik* (r. законникъ) 38. 55. 62, *zakonit* (r. законный) 24. 36. 90, *zakonitost* 36. 70. 264, *zakraļiti se* (r. сдѣлаться королемъ) 154. 161 189, *zakupac* (r. съемщикъ) 331, *zaludu* (u Vuka zalud) 54. 123, *zamišļati* (kako je Dušan duboko zamišļao) 136, *zamjeńivati* 11. 63. 67, **zapis* (r. запись, грамота) 30. 38. 68, *zaprećivati* (zaprećuje, da

se dostaviše činovi i nagrade za lične zasluge, Dan. 132, sveštenicima se uzimao čin 314. — *činovnik* Beamte Š, MU, P: r. чиновникъ. Ispor. postavio je osobite upravitelje i činovnike, Dan. 64, svi su oni bili činovnici 65, trebaše više troška na činovnike 248.

dojam Eindruck: č. dojem. — *doslovan, doslovno* wörtlich P (samo u ńemačko-srpskom dijelu): r. дословный, č. doslovný. — *dostatan, nedostatan* hinlänglich: č. dostatný, nedostatný. — *dostaviti, dostavļati* zustellen Š, P, liefern Š: r. доставить, доставлять, č. dostaviti, dostavovati. — *došļedan, došļednost* folgerecht Š, MU, folgerichtig Š, consequent P, Folgerichtigkeit Š, Consequenz P: č. důsledný, důslednosť. — *dotičan* betreffend Š, P: č. dotyčný. — *dozvoliti, dozvola,* erlauben MU, P, Erlaubniss P: r. дозволять, дозволеніе. — *doživotan* (n. pr. doživotna tamnica) lebenslänglich: č. doživotný. — *dražba* Licitation Š, P, Versteigerung P: č. dražba. — *drevan, drevnost* sehr alt P, Altertum Š, P, Vorwelt P: r. древній, древность, č. dřevní, dřevnosť. Ispor. u Vukovu rječniku staròdrêvan alterthümlich.

geslo Losung, Parole, Devise: č. heslo. Vidi, što o riječi „geslo“ piše naš akademički rječnik. — *glup, glupost, glupak* dumm Š, P, einfältig P, Dummheit Š, P, Thor P, Einfaltspinsel MU, P: r. глупый, глупость, č. hloupý, hlouposť Vidi akad. rječnik. — *gorļiv, gorļivost* eiferig Š, MU, Eifer Š, MU: č. horlivý, horlivosť. Vidi akad. rječnik. — *granostaj* Hermelin Š: r. горностай, č.

---

ne diraju) 34, *zaratiti se* (s kim) 82. 95. 148. *zarobļavati* 114. 335, *zaštita* (r. защита) 55, *zatajiti* (u Vuka zatajati) 250, *zatresti* (Tatarin zatrese srpske zemļe) 32, **zauzimati se* (kako se zdravo Petar zauzimao za stvar despotovu) 124, *zavisjeti* (Dubrovnik ne zaviseći ni od koga) 212, *zavisnost* (koji bi pokazivao zavisnost od Srbije) 50. 96. 185, **zavjet* (voļa i zavjet pokojnoga cara, — Kosača je umirući ostavio Dubrovčanima, da mu izvrše zavjet: r. завѣщаніе) 69. 76. 183, *zavjetovati* (Stefan zavjetova Srbiju Đurđu Brankoviću: r. завѣщать) 109, **zavladati* 287. 328, *zlatika* (darovala je 500 zlatika) 115, *znatan* (Vuk nema ove riječi u azbučnom redu, već u dodatku s. v. glasan) 2 10. 39, *zvaničan* (od svake zvanične sudne radńe: r. должностьный) 319, **životan* (životna radńa naroda: r. жизненный) 75, *životvoran* (silom životvornoga krsta: r. животворящій) 285, *županstvo* 3. 5, *župļanin* (za parnice između sebe ili sa župļanima: r. жупный житель) 60, **župni* (župna uprava, župni upravitelji) 60. 64.

Napomena. Popis riječi, koje je Daničić upotrebio u prijevodu staroga zavjeta, a Vuk ih nema u rječniku, priopćio sam u biogradskom časopisu „Коло“, u broju od 13. Maja 1889.

hranostaj. — *gromada, gromadan* Haufe Š, P, Masse P, Gruppe P: громада, громадный, č. hromada, hromadný.

iskren, iskrenost aufrichtig S, MU, P, Aufrichtigkeit Š, MU, P: r. искренній, искренность. Ispor. bio je iskren i plemenit. Dan. 113, nije imao ni iskrenosti ni odanosti 83. — *izjaviti (se), izjavljivati (se), izjava* äussern Š, erklären P, sich erklären Š, P, Erklärung P: r. изъявить(ся), изъявлять(ся). — *izlišan* überflüssig P: r. излишній. — *izraziti, izražavati, izraz* ausdrücken Š, MU, P, Ausdruck Š, MU, P: r. изразить, изражать ili običnije выразить, выражать. Rječnici do duše nemaju „izraziti se" sich ausdrücken, ali se govori i piše, a to je prema ruskomu изразиться, выразиться, — *izviniti, izviňavati* entschuldigen Š, P: r. извинить, извинять. — *izvjestan, izvješće, izvijestiti* bestimmt Š, gewiss P, sicher P, Referat Š, Nachricht MU, Benachrichtigung MU, benachrichtigen MU, P, referiren Š: r. извѣстный, извѣстіе, извѣстить. — *izvoljeti* belieben Š, MU, P: r. изволить. Isporedi u Vukovu rječniku: izvòljeti - izvolîm belieben, sich würdigen (in den Klöstern und in den Städten), placeat, dignetur (in Ungarn). Vuk ima i imperfektivni oblik izvolijèvati.

jantar Bernstein Š, MU, P: r. янтарь. — *jarost* Wuth Š, MU, Grimm Š, MU, P, Zorn P: r. ярость. Češko *jarosť* znači drugo, na ime: jugendliche Stärke, Frische. Isporedi u Vukovu rječniku: „járôst (ponajviše u vojv. po varošima) vide gńev". Vidi razjariti se.

kist Pinsel Š: r. кисть. I češki jezik ima riječ kysť, ali u značeńu ńemačke riječi Quast (ili Quästchen), od koje je i postala. Kao ruska tako je i češka riječ ženskoga roda. — *kosnuti se* berühren Š, anrühren P: r. коснуться. Uzeli smo samo perfektivni ruski glagol, a imperfektivnoga касаться nijesmo. — *krajolik* Landschaft Š: č. krajolik.

latak Stoff Š, Zeug Š: č. látka. — *ličiti, ličilo* schminken Š, Schminke Š: č. ličiti, ličidlo. — *lični, ličnost* persönlich P, Persönlichkeit P: r. личный, личность. Ispor. otvori se poļe ličnim zaslugama, Dan. 54, bili su lično samostalni 62, od lične ńegove mržńe 114, sjajna ličnost ńegova 53, za zaštitu ličnosti i imańa 55, gdje se ticalo ličnosti, savjesti i družinskih stvari 275. — *listina* altes Schriftstück: č. listina. — *luǵba (lučba)* Chemie Š, MU, P: č. lučba.

ļubopitan, ļubopitnost neugierig Š, MU, P, Neugierde, Š, MU, P: r. любопытный, любопытность.

mašta Phantasie Š, P (ovaj drugi ima i adj. maštav phantasiereich): r. мечта. Vuk u rječn. bilježi màštanije kao crnogorsku riječ sa značenem „sijeri“ t. j. Spiegelfechterei, Taschenspielerei, ali ta je riječ prodrla u narod iz crkve; ispor. crkvenoslav. мьчьтание (мъчьтание) phantasia, imaginatio, dolus, varietas. — *mučaļiv, mučaļivost* verschwiegen Š, P, Verschwiegenheit Š, P.: r. молчаливый, молчаливость.

nabožan, nabožnost fromm, andächtig, Frömmigkeit, Andacht: č. nábožný, nábožnosť — *nacrt, nacrtati* Entwurf Š, Plan P, entwerfen Š, MU, P: r. начертаніе, начертать. — *načelo, načelan* Grundsatz Š. MU, Prinzip P, prinzipiell: r. начало. Ispor. uvođeńe državnog načela, Dan 11, načela prekrasnoga samostalnog razvijańa 75. — *načitan, načitanost* belesen P, Belesenheit P: r. начитанный, начитанность. — *nadležan, nadležnost:* competent P, Competenz P: r. надлежащій. — *nagrada, nagraditi, nagrađivati* Belohnung MU, P, lohnen Š, belohnen MU, P: r. награда, наградить, награждать. I češki jezik ima riječ náhrada, ali u značeńu Ersatz, Entschädigung, isto tako nahraditi u značeńu ersetzen, entschädigen, vergelten. Ispor. nagrade za lične zasluge, Dan. 132. — *naklada, nakladnik* Verlag Š, P, Verleger Š, P: č. náklad, nákladník ili nakladatel. — *narječje* Mundart Š, MU, P: r. нарѣчіе, č. nářečí. Ovu je riječ upotrebļavao i Vuk kad mu je god trebalo. — *naslov* Titel Š, MU, P: č. náslov. — *nastupiti, nastupati* beginnen, n. pr. nastupilo je proļeće, nastupa zima: r. наступить, наступать. I Vuk ima ova dva glagola, ali dakako s drugijem značeńima. — *nauka, naučan* Wissenschaft MU, P, wissenschaftlich P: r. наука, научный. I češki jezik ima ove riječi, ali Česima náuka (nauka) znači Lehre, Lehrsystem, a náučný (naučný) belehrend, Lehr-. Ispor. potpomagaše nauke i umjetnosti, Dan. 330. — *nazor* Ansicht P: č. názor. — *neboskłon* Gesichtskreis, Horizont: r. небосклонъ. — *negodovati, negodovańe* Unwille Š, Missbilligung P, Unmuth P, missbilligen P, missmuthig sein P: r. негодовать, негодованіе. — *nevješa* Unwissender, Dummkopf P: r. невѣжа. — *nužda, nuždan* Noth Š, MU, P, nöthig Š, MU, P: r. нужда, нужный. Ispor. u Vukovu rječniku: „nȕžda (u vojv. po varošima) vide nevoļa; nužda zakon izmeńuje“.

ńežan, ńežnost zart Š, MU, P, Zartheit, Š, MU, P: r. нѣжный, нѣжность, č. něžný, něžnosť.

obitavati wohnen Š, MU, P: r. обитать. — *objam* Umfang Š: č. objem. Isporedi u Popovićevu rječniku: obim Umfang, Peripherie,

obimati umfangen, enthalten. — *objasniti, objašńavati* erklären Š, MU, P: r. объяснить, объяснять. Vidi „razjasniti". — *oblast, oblastan* Gebiet Š, MU, P, Provinz P, Territorium P: r. область, областный. Ispor. svaka oblast srpskoga naroda, Dan. 2., u istom se pismu Hum i Zeta nazivaju srpske oblasti 25., došavši do Zete vrati se u svoju oblast 76., oblasni namjesnici otpadoše 79., oblasnim upravitelima bijaše dana velika vlast 133. — *obmana, obmanuti, obmańivati* Täuschung Š, MU, Bethörung P, Betrug P, täuschen Š, MU, bethören P, betrügen P: r. обманъ, обмануть, обманывать. — *obnarodovati, obnarođivati* publiciren Š, P, veröffentlichen P: r. обнародовать, обнародывать. — *obrazac* Formular Š, P, Modell Š, P, Muster Š, P, Ideal P, Original P: r. образецъ. č. obrazec. — *obrazovati, obrazovanost* bilden Š, MU, P, ausbilden Š, MU, aufklären P, civilisiren P, Bildung Š, MU, Aufklärung P, Cultur P, Civilisation P: r. образовать, образованность. — *obred* Caeremonie Š, MU, P: r. обрядъ, č. obřad. — 1) *obzor* Rundschau P: r. обзоръ. — 2) *obzor* Horizont Š, MU, Geschichtskreis Š MU, P: č. obzor. — *odličan, odlika, odlikovati* vornehm Š, MU, ausgezeichnet P, Auszeichnung Š, MU, auszeichnen Š, MU, P: r. отличный отличіе, отличать. Ispor. koji se od drugih odlikovahu ljubavlu k samostalnosti, Dan. 1., srpsko se sveštenstvo odlikovalo tijem 135. — *odnosan, odnošaj* bezielich Š, beziehend MU, P, relativ Š, P, Verhältniss Š, P, Beziehung P: r. относительный, отношеніе. — *odobriti, odobravati* billigen Š, MU, gutheissen Š, MU, P: r. одобрить, одобрять. Ispor. u Vukovu rječniku: odòbriti (u vojv. po varošima) gutheissen, odobrávati (u vojv.) — *odraziti, odražavati* reflectiren Š, P, zurückwerfen Š, P: r. отразить, отражать (o svjetlu). — *odsutan, odsutnost, odsustvovati* abwesend MU, P, Abwesenheit MU, P, abwesend sein P: r. отсутственный, отсутствіе, отсутствовать. — *oduševiti, oduševljavati, oduševljenje:* begeistern P, Begeisterung Š, P: r. одушевить, одушевлять. — *odvažan, odvažnost* entschlossen Š, P, Entschlossenheit Š, P, kühn Š, P, Entschlossenheit Š, P, Kühnheit Š, P; u rječniku MU stoji odvažen, odvaženje entschlossen, Entschlossenheit: r. отважный, отважность. — *ogavan, ogavnost* abscheulich Š, Abscheulichkeit Š: č. ohavný, ohavnosť. — *ogroman, ogromnost* ungeheuer Š, grossmächtig P, Grossmächtigkeit P, Grösse P: r. огромный, огромность, č. ohromný, ohromnosť. — *okolnost* Umstand Š, MU, P: č. okolnosť. Ispor. što okolnosti ištu, Dan. 31., i okolnosti potvrđuju 35., gdje su im okolnosti pomagale 61. — *opasan, opasnost*

gefährlich Š, MU, P, Gefahr Š, MU, P: r. опасный опасность. Ispor. koristan, ali opasan stanak, Dan. 101., nekoristan, ali bezopasan 101. — *općinstvo* Publicum Š, MU, P: č. obecenstvo. — *opetovati* wiederholen Š, P: č. opětovati. — *opredijeliti, opredjeljivati, opredjeljenje* bestimmen Š, P, Bestimmung P: r. опредѣлить, опредѣлять, опредѣленіе. — *oprovrći, oprovrgavati* widerlegen Š, P; u rječniku MU stoji opovrći, opovrgavati: r. опровергнуть, опровергать. — *opseg, opsežan* Umfang Š, MU, P, umfangreich P: č. obsah, obsahlý. — *opširan, opširnost* umständlich Š, MU, P, ausführlich Š, weitläufig MU, P: r. обширный, обширность, č. obšírný, obšírnosť. Ispor. razloživši opširno svu stvar, Dan. 124., carina u opširnom smislu 246., Lukari opširno opisuje 342. — *osloviti* anreden: č. osloviti. — *osnova* Stamm (u gramatičkom smislu): r. основа. Narodu je našemu dakako dobro poznata riječ osnova, ali u drugom značeńu. — *osujetiti, osujećivati* vereiteln Š, P: r. осуетить. Treba dodati, da ruski glagol ne znači upravo „vereiteln", nego „eitel machen". Mi smo dakle značeńe malo promijenili. — *otmjen* vornehm P: r. отмѣнный. Ruski adjektiv upravo znači „ausgezeichnet, vorzüglich"; i tu smo dakle značeńe malo promijenili. — *oživotvoriti, oživotvorivati* verwirklichen P: r. оживотворить, оживотворять.

pitomac Zögling Š, MU, P: r. питомецъ. — *platež, plateżan* Zahlung Š, Zahlungs- Š, zahlungspflichtig P: r. платежъ, платежный. — *ploha* Fläche Š: č. plocha. — *pobjedonosan* siegreich Š, P: r. побѣдоносный. — *pobočni, pobočnik* Seiten- Š, P, Adjutant Š, P; rječnik MU ima: pobočna linija Seitenlinie, pobočno rodbinstvo Seitenverwandtschaft: č. poboční, pobočník. I ruski jezik ima ove riječi, ali s drugijem značeńima: побочный abseitig, neben-, побочникъ Seitenverwandter. — *pobornik* Verfechter P: r. поборникъ. — *podal, podlost* niederträchtig Š, P, Niederträchtigkeit Š, P: r. подлый, подлость, č. podlý, podlosť. — *podanik* Unterthan Š, MU, P: r. подданникъ ili подданный, č. poddaný. Ispor. u očima svojih podanika, Dan. 25., kao i na druge podanike 51., kao vjeran podanik 110., podaničke dužnosti 114., izjednačivši sve redove u narodu jednakim podanstvom 55, prijeđe u podanstvo bez osjećańa 105. — *podčiniti, podčińenost* subordiniren Š, unterordnen P, unterwerfen P, Unterordnung P: r. подчинить, подчинять, č. podčiniti. — *podnebesje* Luftkreis, Raumunter dem Himmel: r. поднебесье, č. podnebesí. Ispor. u Mažuranićevu Čengijć-agi stih 321: crkva mu je divno podnebesje.

— *podnebļe* Clima Š, Klima MU, P, Himmelstrich P.: č. podnebí ili podnebení. Ova se riječ nalazi i u ruskom jeziku, ali u posve drugom značeńu: поднебье Gaumen, Gaumengewölbe. Isporedi u Mikaļinu rječniku: podnebje baldachino, umbella, podnebje od kuće sottocielo, laquear, lacunar, tectum laqueatum vel coelatum. — *podražavati, podražateļ* nachahmen („komu u čemu“) P, Nachahmer P: подражать (кому), подражатель. — *podroban, podrobnost* umständlich Š, MU, Detail- P, Umständlichkeit Š, MU, Detail P: r. подробный, подробность, č. podrobný, podrobnosť. Ispor. u mnogima se hrisovuļama podrobno uređuje, Dan. 56. — *pogranični* angrenzend MU, P: r. пограничный, č. pohraničný. — *pojam, pojmiti, poimati* Begriff P, begreifen Š, P: č. pojem, pojímati. — *pokost* Firniss Š: č. pokost. — *pokroviteļ* Protector Š, P: r. покровитель. Ispor. Nemańa je izabrao za pokroviteļa svojoj zemļi arhanđela Mihaila, Dan. 33. — *pokus* Versuch Š, MU: r. покусъ, č. pokus. — *poňati, poňaće* begreifen P, Begriff Š, MU, P („poňatije“ u Š i u P): r. понять, понятіе. Ruski je glagol понять perfektivan prema imperfektivnomu понимать, a mi smo glagolu poňati dali imperfektivno značeńe. — *poprište* Laufbahn Š, Schauplatz P, Tummelplatz P: r. поприще. — *poprsje* Brustbild Š, MU, P: č. poprsí. — *poredak* Ordnung Š, P: r. порядокъ, č. pořádek. Ispor. to je temeļ svakome državnom poretku, Dan. 14., unutrašńi građanski poredak 51., padao je stari poredak 79. — *poriv* Affect P: r. порывъ Drang, Andrang, Aufschwung. — *porok, poročan* Laster Š, MU, Makel P, Fehler P, Unart P, Untugend P, sündhaft P, mit moralischem Gebrechen behaftet P: r. порокъ. I češki jezik ima riječ porok, ali u značeńu Schimpf, Tadel. — *poslovica* Sprichwort Š, MU, P: r. пословица. Ispor. u Vuka, posl., str. VII: „Koliko je meni do sad poznato, u narodu našemu nema imena za p o s l o v i c e, nego kad se koja hoće da rekne, obično se govori: Štono (i m a) r i j e č; ili: Štono s t a r i v e l e; ili Što no b a b e k a ž u i t. d.“ — *poručnik* Lieutenant Š, P (ovaj drugi pored „poručnik“ ima također „poručik“): r. поручикъ, č. poručík. — *posjetiti, posjećavati* besuchen Š, P: r. посѣтить, посѣщать. — *postepeni, postepenost* stufenweise P, progressiv P, Progression P: r. постепенный, постепенность. — *posvetiti* widmen Š, MU, P: r. посвятить, посвящать, č. posvětiti. Narod ima dašto glagol „posvetiti“, ali ne u značeńu widmen, dedicare. — *povod* Anlass Š, MU, Veranlassung Š, MU, P: r. поводъ, č. původ. — *površina* Oberfläche Š, P: r. поверхность, č. povrch ili površek. U rječ-

niku MU za Oberfläche stoji „površaj“. — *površan, površnost* oberflächlich Š, MU, P, Oberflächlichkeit Š, P: r. поверхность, поверхностный, č. povrchní. — *predio (predjel)* Gegend Š, P: r. предѣлъ Grenze, Gebiet, Ende, č. předěl Abtheilung, Region. — *predložiti, predlagati* vorschlagen Š, MU, P: r. предложить, предлагать. Ispor. knez predlaže, o čemu će se vijećati, Dan. 339., predlagaña austrijske vlade 122. — *predmet* Gegenstand Š, MU, P: r. предметъ, č. předmět. — *prednost* Vorrang Š, P, Vorzug Š, P: č. přednosť. — *pregovor* (obično u množini: pregovori) Unterhandlung Š: r. переговоръ (obično u množini переговоры). Ispor. s ńima Dubrovčani činiše svoje pregovore, Dan. 185., pregovorima i novcima znao se oprostiti 212., kad bi svi pregovori bili zaludni 224., pored pregovaraña s papom 46. — *preimuć(s)tvo* Vorrecht Š, MU, P: r. преимущество. — *prepona* Hinderniss Š, P: č. přepona. Ispor. u Ňegoševu „Gorskom vijencu“ stih 14: al' heroju topolskome Karađorđu besmrtnome sve prepone na put bjehu (ovdje će ‚prepona' biti iz crkvenoslavenskoga jez.). — *pretpoložiti, pretpolagati* voraussetzen MU, P; u Š stoji „pretpolagaňe“ Voraussetzung: r. предположить, предполагать. — *prevaga*, Uebergewicht Š, MU, P: č. převaha. — *primijetiti, primjećivati, primjedba* bemerken Š, P, Bemerkung Š, P: r. примѣтить, примѣчать, примѣчаніе. — *primjeran, primjernost* angemessen MU, Angemessenheit MU; rječnici Š i P imaju „primjeren“ i „primjerenost“: č. příměrný, příměrnosť ili příměřený, přiměřenosť. — *priopćiti* vidi „saopćiti“. — *priroda, prirodan* Natur Š, P, natürlich Š, P: r. природа, природный, č. příroda, přírodní. Ispor. priroda, vjera i nepromjeniti duh narodni, Dan. 101, mnogo prirodnijeh uzroka 73., gdje se unutrašńi red razvijao prirodnim putem 336. — *prirodopis, prirodopisac* Naturbeschreibung Š, Naturgeschichte P, Physiker P: č. přírodopis, přírodopisec. — *prisutan, prisutnost, prisustvovati* anwesend Š, MU, P, Anwesenheit Š, MU, Gegenwart P; u Š stoji „prisućan“, „prisućnost“: r. присутствіе, присутствовать. — *pritok* Zufluss Š, P: r. притокъ, č. přítok. — *pritoman, pritomnost* gegenwärtig Š, MU, P, Gegenwart Š, MU, P: r. притомный, č. přítomný, přítomnosť. — *privržen, privrženost* anhänglich Š, MU, P, Anhänglichkeit Š, MU, P: r. приверженный, приверженность. Ispor. č. přívrženec Anhänger, Parteigänger. — *proisteći, proistjecati* herrühren, entspringen: r. проистечь, проистекать. — *proizvesti, proizvoditi proizvod* erzeugen Š, MU, P, Erzeugniss Š, MU, P: r. произ-

вести, производить, произведеніе. — *pronevjeriti* veruntreuen Š, P: č. pronevěřiti i zpronevěřiti. — *pronicav, pronicavost, pronicati* durchdringlich MU, durchdringend P, Durchdringlichkeit MU, scharfer Verstand P: r. проницательный, проницательность, проникать i проницать, č. pronikavý, pronikati. U Vukovu rječniku nalazimo do duše glagol „pronicati“ ili „proniknuti“ ili „pronići“ ali sa značenem durchwachsen, n. pr. kroz kosti joj trava pronicala. — *proslov* Prolog Š, P: č. proslov. U rječniku MU stoji „proslovje“. Isporedi u Vukovu rječniku: „prosl̀oviti, pròslovîm vb. pf (osobito u Srijemu) vide progovoriti (n p. da nisi reči proslovio; ne ume reči prosloviti)“. — *prostodušan prostodušnost* geradsinnig Š, schlicht P, naiv P, offenherzig P, Geradsinn Š, Naivität P, Offenherzigkeit P: r простодушный, простодушность, č. prostoduchý. — *prosvjeta, prosvjetitelj, prosvijet(l)iti, prosvjetljivati* Aufklärung Š, MU, P, Aufklärer Š, MU, Civilisator P, aufklären Š, MU, civilisiren P: просвѣщеніе, просвѣтитель, просвѣщать, просвѣтить. Ispor. prosvjeta i građanski red, Dan. 73., podizaše prosvjetu 127., u istoriji prosvjete srpskoga naroda 253., misao nova, jača i prosvijećena 74., preko prosvijećenoga Joanikija 136., trgovački i više prosvijećeni gradovi 260., sveštenstvo prosvještavaše narod 136. — *prozračan, prozračnost* durchsichtig Š, MU, P, Durchsichtigkeit Š, MU, P: r. прозрачный прозрачность, č. prozračný ili prozračitý. — *prvenstvo* Vorzug MU, P, Vorrang MU, Priorität P: r. первенство, č. prvenství. — *prvobitan, prvobitnost* ursprünglich MU, P, Ursprünglichkeit P: r. первобытный, первобытность, č. prvobytný, prvobytnosť. — *prvotan* ursprünglich Š, P: č. prvotní. — *pukovnik* Oberst Š, P: r. полковникъ, č. plukovník. Ispor. *pukovnija* Regiment P: r. полкъ, č pluk.

rasijan, rasijanost zerstreut Š, MU, P, Zerstreuung P: r. разсѣянный, разсѣянность. — *raskol, raskolnik* Schisma Š, Kirchenspaltung P, Schismatiker Š, Ketzer P: r. расколъ, раскольникъ, č. rozkolí, rozkolník. — *raspolagati, raspoloženje* verfügen Š, P, disponiren Š, P, Disposition Š, P: r. располагать, расположеніе. Ispor. kojom je mogao raspolagati drukčije, Dan. 13., mogao je raspolagati Zetom kao svojom osobinom 19. — *ratoboran, ratobornost* kriegerisch Š, P, Kriegslust Š, P: r. ратоборный, ратоборность. — *ravnodušan, ravnodušnost* gleichmüthig Š, gleichgiltig P, Gleichmuth Š, P, Gleichgiltigkeit P: r. равнодушіе, равнодушность, č. rovnodušný, rovnoduší. — *ravnovjesje* Gleichgewicht P („ravnoves“): r. равновѣсіе. — *razjariti (se), razjaren* in Zorn bringen P, er-

grimmen Š, in Zorn gerathen P, wüthend Š, zornig P, grimmig P: r. разъярить(ся), разъярять(ся), č. rozjařiti (se). Vidi „jarost". Ispor. u Vukovu rječniku: „razjáriti se (ponajviše u vojv. po varošima) vide rasrditi se, ražļutiti se". — *razjasniti, razjašńivati* erklären Š, MU, P: r. разъяснить, разъяснять. Vidi „objasniti". — *razočarati, razočaravati* enttäuschen P (samo u ńemačko-srpskom dijelu): r. разочаровать, разочаровывать. — *razuvjeriti (se), razuvjereńe* umsatteln P, Umsatteln in der Meinung P: r. разувѣрить, разувѣрять enttäuschen, vom Gegentheil überzeugen. — *razvratiti, razvraćivati, razvratan, razvratnost* sittlich verderben P, verdorben P, unsittlich P, Unsittlichkeit P, Verdorbenheit P: r. развратить, развращать, развратный, развратность. — *revan, revnost* eifrig MU, Eifer Š, MU, P; mjesto „revan" imaju Š i P „revnostan": r. ревностный, ревность. — *riješiti, rješavati* entscheiden Š, MU, P, erledigen Š, MU, P: r. рѣшить, рѣшать. Ispor. u Vuka „drijèšiti auflösen, losbinden". Vuku je taj glagol imperfektivan, a naši ńiževnici upotrebļavaju „riješiti" u perfektivnom značeńu. — *risati* zeichnen Š, MU, P: r. рисовать, č. rýsovati. — *rukovoditi, rukovodstvo* anleiten Š, MU, P, Leitfaden Š, MU, Anleitung MU, P: r. руководить, руководствовать, руководство, č. rukovodstvo.

sadra Gyps Š, MU, P (ovaj treći ima i „sedra" Kalksinter): č. sádra i sadra. Ispor. u Vukovu rječniku „sȅdra f. (u Hrv. u Uni) vide siga". — *saopćiti, saopćivati* mittheilen P (također „saopštiti"), u Š. stoji „sobćiti" i „priobćiti", u MU. samo ovo drugo; „priopćiti" ima i P: r. сообщить, сообщать. — *savjest* Gewissen Š, MU, P: r. совѣсть. Ispor. ļudi dobre savjesti, Dan. 273., gdje se ticalo ličnosti, savjesti i družinskih stvari 275., tražila se pomoć u savjesti 291., za savjesne poslove trebaše izabrati plemiće 273. — *savršen, savršenstvo* vollkommen Š, MU, P, Vollkommenheit Š, P; u rječniku MU mjesto „savršenstvo" stoji „savršenost": r. совершенный, совершенство. Ispor. da dokuči najsavršenije uglede državnoga života, Dan. 75., da najsavršenije pokaže načela dobro uređene opštine 137., do koga je savršenstva stigao 55, trudeći se upravo k savršenstvu 126., stajaše visoko u savršenstvu 259. — *seļanka* Idylle Š: č. selanka. — *skladńa* Syntax Š: č. skladna ili skladba. Ispor. u Vuka „skladńa" ili „kladńa" Garbenschober. — *skroman, skromnost* bescheiden Š, MU, Bescheidenheit Š, MU, discret P, Discretion P: r. скромный, скромность, č. skromný, skromnosť. — *skupina* Gruppe: č. skupina. — *Slavenin, slavenski:*

r. Славянинъ, славянскій. — 1) *slog* Silbe: r. слогъ — 2) *slog* Stil Š, P, Schreibart Š, MU, P: r. слогъ, č. sloh. I narodu je dobro poznata riječ „slog“, ali mu posve drugo ńešto znači, na ime Ackerbeet. — *sloj* Schichte Š, P, Lage Š: r. слой, č. sloj. — *slučenina* chemische Verbindung Š: č. sloučenina. — *smjer* Richtung Š, P: č. směr. — *snabdjeti, snabdjevati* versorgen Š, P, versehen Š, P: r. снабдѣть, снабжать. — *snimak* Facsimile Š, Abbild P, Copie P: r. снимокъ, č. snímek. — *sobol* Zobel Š, P (ovaj drugi piše „sobo‖“): r. соболь, č. sobol. — *sopstven* eigen Š, MU, P: r. собственный. — *spis* Schrift Š, MU, P: č. spis Schrift, Aufsatz, Werk, Akt. — *spor, sporan* Streit P, streitig P, strittig P: r. споръ, спорный, č. spor, sporný. — *sposoban, sposobnost* fähig Š, MU, P, Fähigkeit Š, MU, P: r. способный, способность, č způsobný, způsobnosť. — *sravniti, sravńivati* vergleichen Š, P: r сравнить, сравнивать, č. srovnati, srovnávati. Ispor. u Vukovu rječniku: „srávniti v. pf. gleich machen, cf. poravniti“. — *sraziti se* zusammenstossen P: č. sraziti se. — *sredstvo* Mittel Š, P: r. средство. — *stanovište* Standpunkt Š, P: č. stanoviště ili stanovisko. — *stanovit, stanovitost* bestimmt, Bestimmtheit Š: č. stanovitý feststehend, ustanovitý bestimmt. — *stepen* Stufe Š, Stiege P, Treppe P, Grad P, Potenz P: r. степень. Ruska je riječ ženskoga roda, a naša je muškoga. Ispor. kist. — *stolica* Residenz Š, MU: r. столица, č. stolice. Vuk nema dakako u rječniku ove riječi s navedenijem značeńem u azbučnom redu, ali je ima s. v. Bihać, gdje piše: „zidine od staroga grada, za koji se pripovijeda, da je bio stolica Hrvatskijeh kraļeva“. Ispor. vrativši se u stolicu, Dan. 4, gdje bješe stolica Rasa 12., Žiča posta stolica srpskih arhijepiskopa 23. — *strast* Leidenschaft Š, MU, P: r. страсть. Ruska riječ upravo znači „muka“ (ńem. Leiden), a što se tiče prijelaza značeńa iz „muka“ u „strast“, ispor. gr. πάθος, franc. passion. Ispor. vlast nad strastima, Dan. 53. — *strog, strogost* streng Š, MU, P, Strenge Š, MU, P: r. строгій, строгость. — *stroj* Maschine Š, P: č. stroj. — *strop* Zimmerdecke Š, Plafond P: r. стропъ, č. strop. — *stupań* Stufe Š, MU, P, Grad P, Potenz P: r. ступéнь (fem., gen. ступени) Stufe, Schritt, ступень (masc., gen. ступня) Fussstapfen, č. stupeň (masc., gen. stupně) Stufe, Grad. Vidi „stepen“. — *sudba, sudbina* Schicksal Š, P (ova dva rječnika imaju i „sudba“ i „sudbina“, a MU samo „sudbina“): r. судьба, судьúна. Vuk ima u rječniku „sudbina“, ali izrijekom veli, da je u običaju „kod kńiževnika“, a to znači: samo kod kńi-

ževnika. — *suglasje, suglasan* Uebereinstimmung Š, MU, übereinstimmend MU: r. согласіе, согласный, č. souhlas, souhlasný. — *sukroman* privat Š: č. soukromý ili soukromný. — *suprug, supruga* Gemahl Š, MU, Ehegemahl P, Gemahlin Š, MU, Ehegemahlin P: r. супругъ, супруга. — *surov, surovost* roh P, Roheit P: r. суровый, суровость, č. surový, surovosť. Narod poznaje adj. „sirov", ali ga upotrebljava u drugom značeńu, na ime o drvetu ili o mesu. — *sustav* System Š, P: č. soustav. — *suvisli, suvislost* zusammengehörig P, Zusammengehörigkeit P: č. souvislý, souvislosť. — *suvremeni* gleichzeitig Š, MU, P: r. современный. Ispor. u živome suvremenom izvoru, Dan. 104. U I. izd. Daničićeve knige stoji „savremenom". — *svemir, svemirni* Weltall P, Kosmos P, kosmisch P, svemirna istorija Weltgeschichte P: r. всемірный, č. vesmír. — *sveopći* allgemein P: r. всеобщій, č. všeobecný. — *svještenik* (svećenik) Geistlicher Š, P, Priester Š, MU: r. священникъ. Ispor. u Vukovu rječniku „svèštenīk, der Geistliche". — *svježe, svježina* frisch Š, P, Frische P: r. свѣжій, č. svěží. — *svojstvo* Eigenschaft Š, MU, P: r. свойство. Ispor. prekrasna crta slavenskoga narodnog svojstva, Dan. 291.

šljem Helm Š, P: r. шлемъ.

tlak, tlakomjer Druck Š, Barometer Š, P: č. tlak, tlakoměr. — *točka, točan* Š, MU, P, pünktlich Š, MU, P (ovaj treći pored „točka", „točan" ima također „tačka", „tačan"): r. точка, точный. — *tokar* Drechsler Š, MU, P (ovaj treći ima „tokar" samo u ńemačko-srpskom dijelu pored „strugač"): r. токарь, č. tokař. — *tronuti, tronut, tronuće* rühren Š, MU, gerührt P, Rührung Š: r. тронуть, тронутый.

ubjel Alabaster Š, P: č. úběl. — *učesnik, učestvovati, učešće:* Theilnehmer S, P, theilnehmen P, sich betheiligen P, Theilnahme Š, P, Antheil P: r. участникъ, участвовать, участіе, č. účastník, účestenství. — *učinak* Wirkung Š, MU, P, Effect P: č. účinek. Ispor. u Vukovu rječniku: „ûčin (u C. G. t. j. Crnoj Gori), stiga' ga učin (što je on ili mu ko od starijeh zlo činio) die That, factum". — *učtiv, učtivost* höflich P, Höflichkeit P: r. учтивый учтивость — *udav* Riesenschlange Š: r. удавъ. — *udoban, udobnost* bequem Š, MU, P, Bequemlichkeit P: r. удобный, удобность, č. údobný. — *ukus, ukusan* Geschmack Š, MU, P, geschmackvoll Š, MU, P: r. вкусъ, вкусный, č. vkus, vkusný. — *uloga* Rolle P: č. úloha. — *umjestan, neumjestan, neumjesnost* statthaft Š, unschicklich P, unpassend P, Unschicklichkeit P: r. умѣстный, не-

умѣстный, неумѣстность. — *umotvor* Kunstwerk MU, P, ovaj drugi ima također „umotvorina“ Kunstproduct: č. umotvor. — *uobraziti, uobražavati, uobražene* sich einbilden P, Einbildung P: r. вообразить, воображать, воображеніе. — *upliv* Einfluss MU, P: č. vplyv. — *ured* Amt Š, P: č. úřad. — *usavršiti, usavršivati* vervollkommnen Š, P: r. усовершить, усовершать. — *ushititi, ushićavati, ushićene* entzücken Š, MU, P. Entzückung Š: r. восхитить, восхищать, восхищеніе. — *uslov, uslovan* Bedingung P, bedingt P; u rječniku MU stoji „uslovje“: r. условіе, условный. — *usluga, uslužan* Dienst Š, MU, P, Gefälligkeit P, dienstfertig Š, P, bereitwillig P: r. услуга, услужливый, č. úsluha, úslužný. — *uspjeh, uspješan* Erfolg Š, MU, P, erfolgreich Š, P: r. успѣхъ, успѣшный, č. úspěch. — *uspjeti, uspijevati* gedeihen Š, MU, P, aufkommen P: r. успѣть, успѣвать. — *usredotočiti, usredotočivati* concentriren P: усредоточить, усредоточивать ili сосредоточить, сосредоточивать. — *ustanoviti, ustanovljivati, ustanova* festsetzen, Š, verordnen Š, gründen P, stiften P, bestimmen P, Institution P: r. установить, установлять, č. ustanoviti ili stanoviti. — *ustav* Verfassung Š, MU, P: r. уставъ Statut, č. ústava Verfassung, Konstitution. Ispor. poziva se na ustav cara Stefana, Dan. 90., kaluđeri, koji bi učinili što protiv manastirskog ustava 314. — *ustroj* Organ Š, *ustrojstvo* Einrichtung Š, P, Organisation P, System P: r. устрой, устройство, č. ústroj. — *ustrojiti, ustrojavati* organisiren Š, P, einrichten P. Taj je glagol neposredno načińen od primļenoga supstantiva „ustroj“; ima do duše ruski jezik glagol устроить, устроивать i češki ústrojiti, ali ni jedan ni drugi jezik u značenju organisiren, einrichten. — *uštrb* Nachtheil Š, P, Schaden P: r. ущербъ, č. úštěrb. — *uvažiti, uvažavati* würdigen Š, achten Š, P, erwägen Š, MU, P: r. уважить, уважать. — *uzakoniti, uzakonivati* zu Gesetz machen P: r. узаконить, узаконять. — *uzduh, uzdušni* Luft Š, P: r. воздухъ, воздушный. — *uzor, uzoran* Muster Š, MU, P, musterhaft Š, MU, P: č. vzor, vzorný. Ispor. u Vukovu rječniku ùzorit = ugledan. — *užs, užasan* Entsetzen Š, Schrecken P, Angst P, entsetzlich Š, schrecklich P: r. ужасъ, ужасный, č. úžas, úžasný.

vajati, vajar in Stein hauen P, Bildhauer P; u Š. stoji „vajac“ Bildgräber: r. ваять, ваятель. — *vzduh* vidi „uzduh“. Vuk u rječniku piše „vàzdûh“ (u Kotoru) die Luft, aër. — *važan, važnost* wichtig Š, MU, P, Wichtigkeit Š, MU, P: r. важный, важность, č. váżný, váżnosť. Ispor. ovaj je kraj za nas važan,

Dan. 10., drugo je važnije djelo 21., osobito je važno, što je pokazivao narodnu samostalnost 53., kakvu je važnost u ńima nalazila 71., po važnosti papinih zapovijesti 189., ne dajući mu osobite važnosti 224. — *veleban* majestätisch: č. velebný. — *vjeroispovijed, vjeroispovijest* Glaubensbekenntniss P, Religion P; u rječniku MU stoji „vjeroispovijedańe" Glaubensbekenntniss: r. вѣроисповѣданіе. — *vjerojatan, vjerojatnost* wahrscheinlich Š, MU, Wahrscheinlichkeit Š, MU; u P. stoji „verovatan" wahrscheinlich, „verovatnost" Wahrscheinlichkeit: r. вѣроятный, вѣроятность, č. věrojatný.

zadaća Aufgabe Š, MU, P: r. задача. — *zamak* (gen. zamka) Schloss Š, P, Zitadelle P: r. замокъ, č. zámek. — *zanimati, zanimļiv (zanimiv)* interessiren Š, MU, P, interessant Š, MU, P: r. занимать, занимательный. — *zaraza, zaraziti, zarazan* Ansteckung Š, P (u rječniku MU stoji „zaraz"), anstecken Š, MU, P, ansteckend Š, MU, P: r. зараза, заразить, заражать, заразительный, č. záraza. — *zasada* Grundsatz, Prinzip: č. zásada. — *zavod* Anstalt Š, MU, P: r. заведеніе. Ispor. r. заводъ Fabrik, č. závod Fabrik, Etablissement. — *zbirka* Sammlung Š, MU, P: č. zbírka ili sbírka. — *zbornik* Sammlung P, Sammelwerk P: r. сборникъ. — *zdravstvovati* (u pozdravļańu): r. здравствовать. — *zemļovid* Landkarte Š, P: č. zeměvid. — *zvonki, zvonkost* glockenhell P: r. звонкій hellklingend, звонкость. — *zvuk, zvučan, zvučati* Schall Š, MU, P, Laut P, Ton P, tönend Š, MU, P, laut P, schallen Š, MU, tönen P: r. звукъ, звучный, звучать, č. zvuk, zvučný, zvučeti.

živaļ Element Š, P: č. živel.

Izpravak. Kod riječi *nabožan, nabožnost* ima se umetnuti: r. набожный, набожность.